een uitgave van de
Vereniging voor Pieters- &
Academiewijk en Levendaal-West
www.pieterswijk.nl

HART VAN DE STAD KRANT

IN DIT NUMMER O.M.: *Rembrandt-tuin • lenen van de Leidse lommerd • 'keizerlijk' bankje • mooi plein aan de Garenmarkt • Aalmarktgebied na 15 jaar opgeknapt • stadsontwikkeling en visie van wijkvereniging PAL*

Breestraat 1961, collectie Koert van der Velde

UITNODIGING WIJKBORREL

Het bestuur van onze wijkvereniging (PAL) nodigt u van harte uit voor de jaarlijkse wijkborrel. Deze wordt gehouden op:

- **Zaterdag 23 september**
- **Van 16.30 – 18.00**
- **Op het dakterras van Sociëteit Minerva, Breestraat 50**

We hopen u daar te zien.

Namens het bestuur,
Adri Klaassen en Aart Martin de Jong
Duovoorzitters

Nummer 150
september 2017
oplage 2700
Redactie Marjolijn Pouw,
Charlotte Boschma,
Carla van der Poel

Inlevering van de stukken
voor de volgende krant vóór
13 november '17 bij de redactie:
info@pieterswijk.nl of
Hart van de Stadkrant,
Postbus 11016, 2301 EA Leiden
o.v.v. Hart van de Stad

(STADS)ONTWIKKELING

ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN OP DE GARENMARKT

Begin juni begon de bouw van de ondergrondse parkeergarage op de Garenmarkt. Daar kwam heel wat graafwerk aan te pas, waarbij oude fundamenten werden blootgelegd en maar liefst zeventien waterputten en beerputten. Belangstellenden mochten ze vanuit de bouwkeet bekijken, waar archeologen er uitleg bij gaven. Het terrein mocht je helaas niet betreden.
In de diepere lagen van de natte klei eronder is ook nog naar sporen van de Romeinen gezocht, maar niet veel gevonden.

In de bouwkeet waren foto's te zien van oude stadsplattegronden en de latere bebouwing van het terrein. Ook een paar archeologische vondsten: tegels, min of meer gave potjes en een terracotta beeldje van een man zonder hoofd met zijn hond. Ze waren afkomstig uit de beerputten.

Opgravingen Garenmarkt, foto Jan Pieters

Deze leveren doorgaans het mooiste materiaal op. Van uitwerpselen tot kapot eetgerei, oude schoenen en knopen, alles werd in die putten gegooid. Uit het afval is af te leiden hoe mensen vroeger leefden en aten. Volgens de archeologen was het uit de Middeleeuwen stammende stelsel van beerputten heel schoon en afdoende. Toen men in de 16e en 17e eeuw op riolering overstapte, ging het mis met de hygiëne. Het riool loosde op de grachten, die daardoor in een open riool veranderden, met verpeste lucht en ziektes als gevolg. Pas na de grote choleraepidemieën in de 19e eeuw kwam er een gesloten rioleringsstelsel.

Aan de hand van de oude plattegronden was te zien hoe de Garenmarkt in de loop van de tijd veranderde. Oorspronkelijk was het Raamland, het terrein waarop de lakenindustrie de stoffen droogde. In de 16e eeuw werd de markt volgebouwd. Behalve huizen kwamen er fabrieken en bedrijfjes op te staan, waaronder de latere textielfabriek van Le Poole. In de jaren 60 van de vorige eeuw is deze gesloopt, net zoals het hele huizenblok op het Kort Levendaal tegenover de synagoge. Alles is in kaart gebracht, beschreven en opgenomen in het depot van ELO. *(MP)* •

(BEWONERS)INITIATIEF

REMBRANDT-TUIN

door Marjolijn Pouw

Onze wijk is een mooie openbare tuin rijker aan het einde van de Weddesteeg bij het Galgewater. Op 23 juni werd hij door wethouder Paul Laudy met een feestelijke gietbeurt geopend. De hele buurt kwam het vieren.

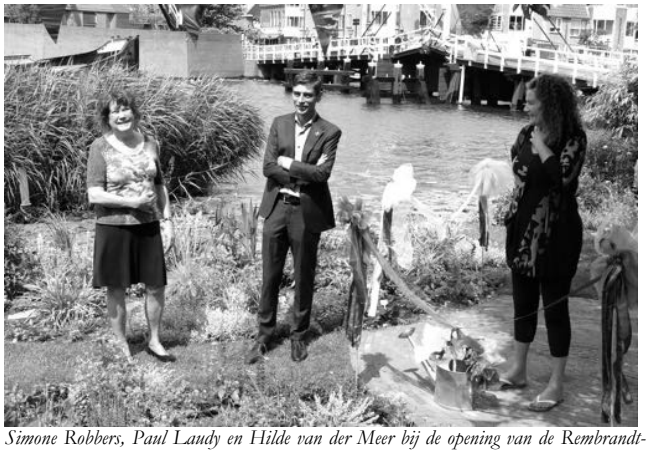

Simone Robbers, Paul Laudy en Hilde van der Meer bij de opening van de Rembrandt-tuin, foto Sarah Hart

De tuin was jarenlang het terrein van Botenverhuur 't Galgewater, dat er roeiboten en sloepen verhuurde om onze grachten mee te bevaren. Botenverhuurder Marco hield er mee op en het terrein lag braak. Hilde van der Meer, die met Marco de in het Galgewater afgemeerde aak De Liefde bewoont, wilde allang een tuin bij hun schip hebben en zag deze al binnen handbereik. De tuin van haar buurvrouw, Simone Robbers, grensde aan het oude botenterrein. Simone vond meer groen ook wel een aantrekkelijke gedachte, en zo werd het idee van de Rembrandt-tuin geboren.
De buurt, Singelpark en Operatie Steenbreek (de landelijke actie om tuinen groener te maken door er stenen uit te halen en die door planten te vervangen) werden erbij betrokken en adopteerden het plan. Singelpark wees wel op de voorwaarden: de tuin moest voor publiek toegankelijk zijn en in de omgeving passen. Er moest ook een plan komen voor de aanleg, beheer en beplanting, dat de gemeente kon worden voorgelegd. Het gaat tenslotte om gemeentegrond die voor gebruik aan de buurt wordt overgedragen.
Het plan kwam er, verlucht met mooie kleurpotloodtekeningen van beeldend kunstenaar Simone. De gemeente was enthousiast, op voorwaarde dat de bewoners het beheer en onderhoud op zich zouden nemen. Advocatenkantoor Geelkerken Linskens, dat uitkijkt op de tuin, bood zich als sponsor aan, particulieren kwamen over de brug met bollen en planten en Simone en Hilde schaften zelf ook het nodige aan. Zo kwam de tuin in de kleuren van Rembrandts palet nog voor het bloeiseizoen tot stand.

Bruikleenovereenkomst
Toen Hilde en Simone het plan voor de tuin opvatten zeiden mensen in hun omgeving: "Vraag maar geen toestemming en doe het gewoon. Je zal zien dat het goed valt, want het past in het gemeentelijke programma." "Dat voelde niet goed", zeggen ze. "De grond is eigendom van de gemeente, en als die er zich achter stelt kun je veel meer bereiken. Je tuin is dan gelegaliseerd en je loopt niet het risico dat hij onverwacht wordt omgeschoffeld en alle werk voor niks is geweest. Je kunt de gemeente bovendien om advies vragen, of om hand- en spandiensten." De angst voor bureaucratie bleek dus ongegrond. De gemeente was enthousiast en kwam met een vriendelijke gestelde overeenkomst voor aanleg, gebruik en onderhoud. Ze vervolgen: "Bij de uitvoering kregen we steun van Wanita Mahesh, een jonge gemeenteambtenaar, die betrokken is bij tuinconvenanten. Zij regelde het weghalen van de oude bestrating, liet zand voor de nieuwe bezorgen en tuingrond. Dat hadden we zelf nooit allemaal kunnen doen. We mochten ook planten komen uitzoeken in de Singelpark Kweektuin, naast het Centraal Station. Verder kregen we van vrienden de nodige stekken en verzamelden we zaad van wilde planten en kruiden langs de weg. Dat hebben we opgekweekt in potjes, waarna we die in de tuin hebben uitgeplant. De graspaden hebben we aangelegd van het geld dat we van het advocatenkantoor hebben gekregen. Het was veel werk, maar we hadden hulp van onze mannen. Zij zaagden de stenen op maat en legden de verhardingen. Ze lasten ook ook de mooie, band van corten-staal rond de verhoogde kruidentuin en de graspaden."

Buurtbinder
"De tuin is een goede buurtbinder, maar niet alleen voor bewoners. Bezoekers van het eraan grenzende Rembrandtpark zie je er ook met plezier doorheen lopen. Over het algemeen zijn ze bescheiden. Ze denken vast en zeker dat het om een particuliere tuin gaat, omdat hij er zo mooi uitziet. Hij staat vol met inheemse en wilde planten, moerplanten die bijen en hommels aantrekken. Tot nu toe laten nachtbrakers hem met rust, maar hij ligt ook niet echt in de loop. Door de muurtjes kan je er niet lukraak doorheen lopen en hij wordt goed bijgehouden. Dat scheelt ook, want vuil trekt vuil aan omdat mensen er achteloos door worden. Hier zie je ze tot rust komen. Het is een goed voorbeeld van wat je voor elkaar krijgt als je gezamenlijk iets aanpakt. Je moet het werk wel met elkaar willen doen", verklaren Hilde en Simone. •

INGEZONDEN

KUNSTROUTE 23 EN 24 SEPTEMBER START BIJ ARS

Ook dit jaar organiseert Museum De Lakenhal de jaarlijkse Kunstroute in Leiden. De aftrap is in ARS, Pieterskerkgracht 9a. Hier wordt de Kunstroute op 23 september om 10.30 geopend en kan men de (gratis) routegids ophalen met plattegrond en informatie over de deelnemende kunstenaars en locaties.

Ingang ARS Pieterskerkgracht 9a, foto Internet

In het gebouw is werk te zien van bij de kunstenaarsvereniging Ars aangesloten kunstenaars, onder meer performancekunst, installaties, en jong talent uit de 'Art Kitchen'. Ook de prijswinnaars van Young Stars (eindexamenleerlingen beeldende vorming) tonen hun werk. In de bestuurskamer presenteert Stadsfotograaf Vincent Dekkers (2016/2017) digitaal zijn werk. Ook de bovenzalen zijn open. Zie voor meer informatie: **www.kunstrouteleiden.nl.** •

Gratis waardebepaling van uw woning?
Bel 071-5162376 voor een afspraak

RE/MAX

RE/MAX Makelaarscentrum Leiden
Levendaal 73 -75
2311 JE te Leiden
Tel 071-5162376
www.remax.nl/leiden
www.remax.nl/christurk
christurk@remax.nl

EkoPlaza
de biologische supermarkt
van Nederland
Voor smakelijke biologische producten bent u bij ons aan het juiste adres!
Breestraat 127, Leiden
Volg ons op:
www.ekoplaza.nl

HISTORIE

HET CATHARINAGASTHUIS IN DE BREESTRAAT

door Carla van der Poel samen met Edwin Orsel, bouwhistoricus bij Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO)

Ten gevolge van een acte van paus Innocentius V ontstonden er in Noord-Nederland vanaf het midden van de 13e eeuw gasthuizen of hospitale pauperum. In Leiden besloot men rond 1270 tot de stichting van het Catharinagasthuis aan de Breestraat. Aanvankelijk noemde men dit het 'gasthuis in de St. Pietersprochie'. Je zou het kunnen zien als de opvang die we nu kennen achter de Langegracht, bij het Papegaaisbolwerk. Met dit verschil dat het niet alleen was bedoeld voor zwervers en bedelaars, maar ook voor bedevaartgangers, marskramers en muzikanten op doorreis. Het gold als goedkoop onderdak en er was een hospitaal waar verzwakte reizigers konden herstellen. In het gasthuis heette het 'de baaierd'.

Of het kwam door de herhaalde pestepidemieën of toenemende migratie, er werden steeds vaker arme Leidse zieken verpleegd en daarmee veranderde het karakter van dit gasthuis. Al in 1395 kwam er een tweede gasthuis, eerst aan de Hooigracht en later aan de Hooglandse Kerkgracht: het Onze-Lieve-Vrouwegasthuis genoemd. In 1428 volgde ook nog het St. Elisabethgasthuis. Omdat men hier alleen arme en zieke vrouwen verpleegde, gingen mannen voortaan standaard naar het Catharinagasthuis. De opvang van zwervers werd hiermee beperkt, ze werden ondergebracht in het op hetzelfde terreingelegen gezellenhuis. Schouten-knechten (de huidige politieagenten) moesten regelmatig optreden, omdat de zwervers voor overlast zorgden.

'S. Catharina gasthuis en kerk op de plaats te zien'. Gezicht vanuit het binnenhof, tekening in kleur 1787 van J. Timmermans, collectie ELO

Ontstaansgeschiedenis

Waar nu de Waalse kerk is, bevond zich de ziekenzaal. Aan het einde, gezien vanaf de Breestraat, was er een opening naar de kapel of het altaar—indertijd noemde men het 'coer'. In het midden van de 15e eeuw werd dit een kerkgebouw. Het hospitaal werd in de loop van de tijd steeds groter. In dezelfde tijd kwam er nieuwbouw aan de Aalmarkt. In 1570 volgde er haaks op de Breestraat nog een forse uitbreiding. De omvang en vorm van die ruimte kent menig Leidenaar goed, want daar was het vroegere LVC (Leids Vrijetijds Centrum) in gevestigd.

Behalve de kerk en het hospitaal omvatte het complex ook nog een bierbrouwerij, een bakkerij, een turfschuur, later een pokhuis (een ziekenhuis voor lijders aan syfilis) en vanaf 1421 zelfs een kerkhofje. Er scharrelde ook wat vee voor de slacht rond. Helaas is dat alles nooit verder onderzocht, omdat het terrein later grotendeels werd bebouwd. We kunnen het geheel zien als een binnenhof, die aan drie plaatsen ontsloten werd via de Rijn. Weliswaar waren er andere toegangen, maar dat waren eigenlijk uitgangen. Het was een gesloten wereld, lijkend op een boerenbedrijf, die vrijwel selfsupporting was.

Bewoners

De lokale geestelijkheid en vooral de rector van de Pieterskerk, mr. Gerard van Leiden, waren nauw betrokken bij de stichting. Enkele broeders en zusters verzorgden de gasten, onder toeziend oog van twee door het stadsbestuur ingestelde gasthuismeesters. Vanaf 1540 waren het er overigens vijf. Welgestelde Leidenaren vermaakten hun geld aan het gasthuis. Oudere mensen kochten zich in. Ze werden 'proveniers' of 'kostkopers' genoemd. Ze stonden al hun geld en

bezittingen af om er te kunnen wonen en tot aan hun dood verzorgd te worden. Als dat mogelijk was, verleenden ze hand- en spandiensten. Later kwamen er ook vermogenden te wonen. Aan het begin van de 17e eeuw verbleven er Franse, Engelse en Schotse soldaten, die in de slag bij Grave (1647) gewond waren geraakt. Tot aan 1779 bleef het gasthuis aan de Breestraat bestaan, daarna fuseerde het met het Caeciliagasthuis.

Catharinagasthuis Aalmarktzijde. Anonieme tekening in Oost-Indische inkt (1783), collectie ELO

Financiering

Als een bewoners stierf, vervielen zijn bezittingen aan het gasthuis. Alles werd te gelde gemaakt. Kleding van de overledene werd hersteld en verkocht, overschotten van vlees of zuivel, mest van het vee, het viel allemaal te verhandelen. Verder mocht het bestuur van het gasthuis regelmatig collecteren in de Pieterskerk, of de Pancraskerk op het Hogeland (nu de Hooglandse kerk) en ging men langs de deuren. Ook het stadsbestuur begunstigde het gasthuis door schenkingen van afgekeurde boter en verbeurdverklaarde levensmiddelen, zoals haring, vlees of gevogelte. Bovendien hoefde het gasthuis geen accijns te betalen. Toch kwam ook het gasthuis tijdens het beleg in 1572 in financiële problemen, waar het werd gedwongen om noodmunten te slaan, de zogenaamde 'oortjes', ter waarde van vier penningen. Op de ene kant stond het gekroonde rad van de Heilige Catharina van Alexandrië met de zes vilmessen, op de andere het wapen van Leiden met het jaartal 1573. Het randschrift luidde 'Gedenckt den armen'. We vinden dit rad in zandsteen nog steeds terug boven de ingang van de Waalse kerk. In de nieuwe Catharinasteeg zijn sinds juni ook nog gietijzeren putdeksels in het plaveisel te zien die naar het model van het rad van Catharina op de 16e eeuwse oortjes zijn gegoten.

Verder vonden er geregeld memoriediensten plaats om de overledenen te herdenken. In de bewaard gebleven memorieregisters werd dit gedegen verantwoord. Daarin werden ook alle maaltijden of wijnschenkingen genoteerd die bij zo'n gelegenheid hoorden. Zo is bekend dat vlak na 1500 in het Catharinagasthuis 159 wijnschenkingen, 25 warme maaltijden met vlees, 24 maaltijden met brood of Gentse koeken en vier uitdelingen van suiker per jaar waren.

Putdeksel in de Catharinasteeg, geïnspireerd op het oortje uit 1573 met rad. De 4e eeuwse keizer Maxentius wilde Catherina op het rad ter dood laten brengen, omdat ze haar geloof in Christus niet afzwoer. Een engel vernietigde het, maar het mocht niet baten. De beschermheilige van moeders, handwerkslieden en pestlijders werd later alsnog onthoofd. Foto Carla van der Poel

Uit steen opgetrokken

Het gebouw werd in de 13e eeuw al uit steen opgetrokken. Dat was op zich niet nieuw, maar de meeste huizen waren in die tijd van hout. Opmerkelijk is dat hout van ver moest komen, op zijn minst vanuit Duitsland, terwijl steen van nabij kon worden gehaald. Steen was uiteraard ook veel veiliger. Toch verordende het stadsbestuur pas definitief in 1450 dat nieuwe huizen voortaan stenen zij- en voorgevels moesten hebben.

Onuitputtelijk archief

De archieven zijn goed bewaard gebleven. Het is fascinerend om de samenhang te zien tussen de opgravingen en archiefbronnen. De stadsarcheologen stuitten bij opgravingen bijvoorbeeld op palen van elzenhout. In het archief is die rekening van 72 stuks elzenhout precies terug te vinden. Ze bleken in 1454 te zijn aangekocht om de fundamenten te onderheien. Het hout werd aangevoerd via Dordrecht, dat als enige Hollandse stad het stapelrecht had. Vervolgens werd het getransporteerd naar de haven aan de Zijlpoort en overgeladen op kleinere boten. Dan was het een kwestie van over de Rijn naar de Aalmarkt vervoeren. Niet altijd bleek het makkelijk te koop. Men haalde het hier en daar vandaan; soms moest er wat hergebruikt worden om volledig aan de vraag te voldoen. Het archief geeft hiermee veel inzicht in de laatmiddeleeuwse bouwnijverheid en wat zich daaromheen afspeelde. De verblijfskosten voor de timmerman die het hout in Dordrecht ging kopen, de kosten voor het materiaaltransport van Dordrecht naar het gasthuis, alles is terug te vinden.
Dendrochronologisch onderzoek wees uit dat het hout uit Westfalen kwam. Het transport vanuit Duitsland gebeurde door de bomen met touwen aan elkaar te binden tot vlotten. Daartoe maakte men gaten in het hout die nog vaak in gebouwen te herkennen zijn.

Nauwkeurige boekhouding

Dat het zo nauwkeurig is verantwoord, komt omdat het bestuur van het gasthuis alles onderhands aanbesteedde. Metselaars en timmerlieden werden per week betaald. Letterlijk elk bonnetje werd bewaard, het moest volkomen transparant zijn. Door een speling van het lot

is het archief voor een groot deel behouden Nu bevindt het zich in de archieven van Erfgoed Leiden en Omstreken. Het zijn rijke bronnen, waaraan niet alleen (bouw)historici of archeologen, maar ook sociologen en economen hun hart kunnen ophalen. Wat te zeggen van bijvoorbeeld een overzicht van de graanprijzen gedurende twee eeuwen! Dit rijke materiaal verdient nader onderzoek. We hebben al de omvangrijke Rapenburgstudie, maar wie gaat er met zijn studenten nu eens de hele Breestraat onderzoeken? •

(BEWONERS)INITIATIEF

VRIENDEN VAN DARTEL

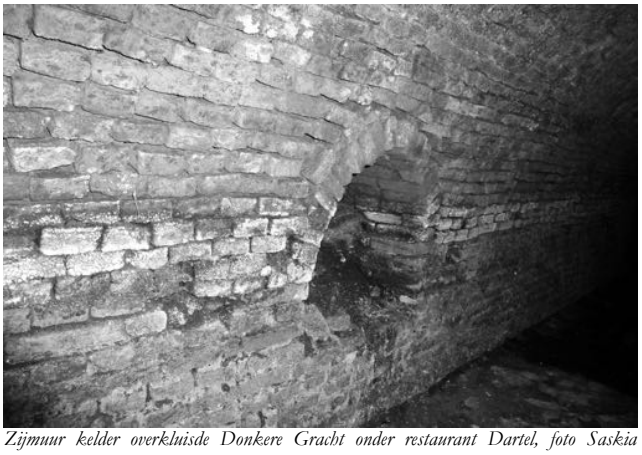

Zijmuur kelder overkluisde Donkere Gracht onder restaurant Dartel, foto Saskia Leupen.

Een vereniging is er nog niet, de plannen daartoe zijn er al wél. Norbert van Dartel, eigenaar van restaurant Dartel in de Kloksteeg, wil 'Vrienden van Dartel' oprichten. Niets bijzonders, zo lijkt het. Wel als het gaat om een gedeelde wijnkelder. Wat is er precies aan de hand? Onder restaurant Van Dartel loopt al sinds de Middeleeuwen de Donkere Gracht. Deze verbond oorspronkelijk het water in de Papengracht met het Rapenburg. In het metselwerk van de beschoeiing ter hoogte van Rapenburg 81 is de uitstroom nog steeds zichtbaar.
Het laatste jaar is de kelder door medewerkers in hun vrije uren ontdaan van alle aanslag. Nu is men is drukdoende om hem geheel droog te krijgen. De toekomstige vrienden worden uitgenodigd financieel bij te dragen aan de 'drooglegging' van de kelder om er vervolgens zelf hun eigen wijnen te kunnen opslaan en met een select gezelschap eens een fles ter plekke te drinken. Want wie heeft er een kelder en leuker nog: wie wil er niet in een historische kelder, een beetje 'zijn' kelder, met een zicht van wel twintig meter in een klein gezelschap eens een glaasje drinken?
Op Open Monumentendag was de kelder vrij toegankelijk, voor wijkbewoners op verzoek altijd. *(CvdP)* •

(OUD)BEWONERS VERTELLEN:

JAAP BRÜSEWITZ

door Charlotte Boschma

Jaap Brüsewitz op zijn daktuin boven de Arend Roelandsteeg, foto Charlotte Boschma

Jaap Brüsewitz woont tegenover de Lokhorstkerk, waar hij achttien jaar predikant is geweest. Hij is een echte dominee, hij praat makkelijk en veel en doet met stemmetjes en gebaren typetjes na. Zijn huis heeft een balkon dat half over de smalste steeg van Leiden hangt. Leuk, vindt hij. Dan hoor je iedere dag weer mensen dingen uitroepen als: "O Jan, ben jij niet te dik voor deze steeg!" En als je door die donkere smalle steeg loopt kom je aan het eind in het licht en stuit je op de mooie Lokhorstkerk. Jaap is deels met pensioen, maar als zzp'er is hij nog twee dagen in de week in de Zaanstreek als predikant aan het werk. Verder doet hij vrijwilligerswerk met vluchtelingen en hij en zijn vrouw Lucie hebben een Bed & Breakfast in hun huis aan de Pieterskerkstraat: Pilgrims Place. Tot voor kort zat hij in het bestuur van onze wijkvereniging.

Jeugd
Hij werd geboren in Utrecht, als tweede van vier jongens. Zijn vader was eerst predikant, later hoofd van de justitiepredikanten bij het ministerie van Justitie. Zijn moeder had hogere landbouwschool gedaan. Jaap: "Het was een bijzonder stel, hij was een Haags banketbakkerszoontje, zij was een stoere vrouw, wars van flauwekul. Mijn vader was de eerste zoon in de familie die ging studeren. Hij komt uit zo'n winkeliersgezin van 'altijd werken en nooit vakantie'. Het verhaal gaat dat mijn opa een keer de tram naar Amsterdam nam om hem op te zoeken in het studentenhuis. Toen hij daar laat in de ochtend aankwam lag mijn vader nog in bed! Mijn opa was diep geschokt. Mijn moeder werkte niet en ze vond het lastig slechts 'de vrouw van' te zijn. Ze zei altijd dat ze niet de bijwagen van lijn 1 wilde zijn. We waren een fijn gezin. We werden niet verwend; met vier zonen krijgt er niet eentje alle aandacht. Omdat er geen zusje was moesten wij ook afwassen en knopen aanzetten en dergelijke. Op kamers gaan was dan ook geen enkel probleem. Toen we allemaal uit huis waren, zei mijn moeder: 'En nu ik'. Toen is ze bij De Vrouwen voor Vrede en dergelijke organisaties gegaan."
Jaap studeerde in Amsterdam theologie en kerkgeschiedenis. Na zijn kandidaats koos hij Hebreeuws, filosofie en kerkgeschiedenis als hoofdvak met als specialisme Doopsgezinde geschiedenis. Zijn eerste baan was assistent van de professor. Daarna ging hij één dag in de week in Enkhuizen en vervolgens in Hoofddorp als predikant aan het werk. Over zijn eerste standplaatsen zegt hij: "Het is verstandig om in een kleine gemeente te beginnen, maar daar moet je dan niet te lang werken. Iedereen kent elkaar en op een gegeven moment heb je alle fouten die je niet meer kunt herstellen wel gemaakt."

Leiden
Jaap had een fijne tijd in Hoofddorp dat begin jaren tachtig deels nog een landelijk boerendorp was. Hij vertelt: "Hoewel ik het naar mijn zin had, was en blijf ik een stadskind en ik wilde graag naar een grotere stad. Toen er een plek in Leiden vrijkwam heb ik gesolliciteerd. Iemand uit Leiden kwam luisteren naar mijn dienst in Hoofddorp. Ik hield een leuke preek, er waren veel jongeren, dus hij was laaiend enthousiast. Het was een voordeel dat ik in Leiden onbekend was, er zijn immers altijd mensen die jou beslist niet willen. Ik was 34 toen ik in 1989 in Leiden begon. Lucie en ik vonden het er heerlijk. We gingen uit en bezochten restaurantjes. Ik heb me volop in het Leidse leven gestort en deed met alles mee."

Moskou
Na jaren predikant te zijn geweest kwam er iets anders op zijn pad. Jaap wilde nog promoveren maar dat liep niet goed, en het was tijd voor iets nieuws. Bij een bezoek aan vrienden in Moskou werd Lucie helemaal verliefd op het land. Ze besloten naar Rusland te gaan. Jaap zegt: "De familie Brusewitz komt oorspronkelijk uit Oost-Europa, dus ik vond het interessant. Lucie was weg van Rusland en is serieus Russisch gaan leren. Zij kreeg een baan bij een Nederlands bedrijf in Moskou. Ik zou verder gaan met mijn promotie, had alle archiefstukken mee in dozen. Maar uiteindelijk heb ik het laten zitten. Het leven in een wereldstad is andere koek dan het leven in Leiden. Moskou is tien keer Amsterdam en alles kost tien keer meer tijd. Ik ging werken in de sales. Administratie, archieven bijhouden, het voelde als kantoortje spelen. We hebben het er lange tijd naar onze zin gehad, maar de bedrijven waar we werkten werden overgenomen. Het werd steeds lastiger met visa, er was corruptie en de politiek werd onheilspellend. Na vijf jaar besloten we terug te gaan naar Nederland."
In Nederland woonden ze drie jaar in Groningen, waar Jaap docent werd op een speciale school voor minderjarige vluchtelingen in Assen. Hij gaf natuurwetenschappen, rekenen, Engels, Frans en Nederlands. Daarna keerden ze terug naar Leiden. Ook nu, na zijn pensioen, geeft hij les bij Vluchtelingenwerk. Lucie schildert veel en heeft een atelier in huis.

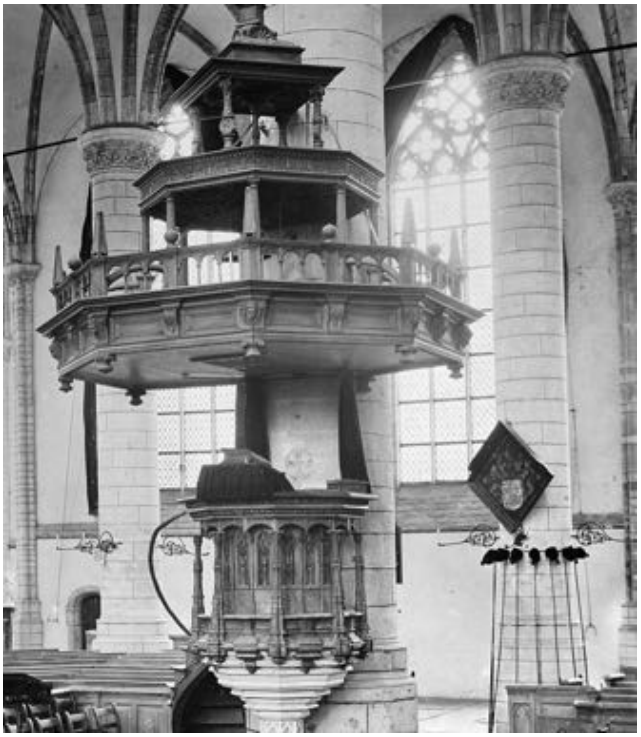
Preekstoel in de Pieterskerk, afbeelding Internet

Preken
Twee dagen in de week preekt Jaap in de Zaanstreek. Hij zegt: "Door Moskou ben ik er jaren uit geweest, maar ik ben het preken niet verleerd. Integendeel. Na vijf jaar iets anders doen kom je terug als nieuw. Ik merk dat ik nu systematischer werk aan mijn preken. Ik heb levenservaring, en de hijgerigheid om te scoren is weg. Voor het preken is er een landelijk schema, samengesteld door de Raad van Kerken. Het leesrooster geeft een stuk uit het Evangelie, een stuk uit het Oude Testament en vaak een psalm. Die teksten lees je goed, je laat ze bezinken, haalt er de kern uit en die verbind je met wat er nu speelt. Ik lees de teksten met een aantal

gemeenteleden. En dan komen er vragen op, hun vragen, niet de mijne. Dat is belangrijk. Het gaat om het gehoor. Het systeem van het leesrooster is dat je de Evangeliën leest, een jaar Lucas, een jaar Marcus, een jaar Mattheüs enzovoort. Van Advent tot en met Pinksteren is het makkelijk, dan heb je vaste thema's. Maar tussen Pinksteren en Advent ligt het niet vast. Ik doe het nu op een ontspannen manier. Maar ik moet wel op donderdag een lege agenda houden om creatief te blijven.
Ik hou de Griekse en Hebreeuwse Bijbeltekst er altijd bij en dan vind je soms dingen die verkeerd vertaald zijn. Ik heb geleerd zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke tekst te blijven en niet te vertalen naar hoe je het begrijpt. Dat interpreteren kan helemaal verkeerd zijn. Mijn jonge collega's hoeven geen Latijn en Grieks meer te leren, dat is jammer. Het predikantschap is voor velen nu een gewone baan geworden. Mijn collega's zijn ambtenaren, er zijn managers, Kerkenraden die willen dat je een administratie bijhoudt. Ik ben blij dat ik altijd in vrijheid heb kunnen werken, en ook nu nog als zzp'er in de Zaanstreek behoorlijk veel vrijheid heb." Jaap is een leuke man, ik begrijp dat hij zijn gemeente weet te begeesteren. •

Fick Makelaardij
onroerend goed adviezen

Doezastraat 21, 2311 GZ Leiden
Tel.: 071-512 00 06
info@fick.nl | www.fick.nl

IN GESPREK MET

DENNIS PERDOK

door Marjolijn Pouw

Zoals we in de vorige Hart van de Stadkrant al aankondigden is onze wijkagent Willem van Vliet onlangs opgevolgd door Dennis Perdok. We spraken met hem over de rol van de wijkagent, die nogal eens wordt verward met die van de buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA) of rechercheur.

Vooruitgeschoven post

Op mijn vraag naar het verschil tussen zijn werk en dat van de BOA of een rechercheur zegt Dennis: "Als wijkagent heb ik een vooruitgeschoven post. Mijn taak is vooral escalatie van problemen voorkomen, en niet zozeer boetes uitdelen of harde criminaliteit bestrijden. Dat wil niet zeggen dat ik daar niets in doe, ik ben en blijf natuurlijk een politieagent. Als ik mijn ronde in de wijk maak en de melding door krijg dat er ergens is ingebroken en dat de dief op heterdaad is betrapt, of dat iemand gereanimeerd moet worden, dan ga ik daar natuurlijk op af. Maar criminaliteit wordt over het algemeen door de verschillende politiediensten gezamenlijk aangepakt en overtredingen zoals verkeerd geparkeerde auto's of illegale vuilstort door de BOA. De wijkagent richt zich op de brandhaarden. Ik weet waar gedeald wordt, problemen zijn met niet gesocialiseerde bewoners, hangjongeren en noem maar op. Problemen leg ik zo veel mogelijk neer bij ons netwerk van gespecialiseerde instanties--of niet…want dat gebeurt ook--die adviseer ik dan. Mijn dagelijkse ronde doe ik op de fiets. Dan hoor en zie je van alles. Je kent de mensen en weet waar je de informatie kunt krijgen die je nodig hebt. En je komt bij ze achter de voordeur. Dan zie je vaak meteen al wat eraan schort. Zo kun je voorkomen dat iets uit de hand loopt, al kun je natuurlijk niet alles oplossen."

Dennis Perdok in functie, foto Sarah Hart

De politie vandaag de dag

"Mensen denken dat de politie overal bij ingeschakeld moet worden, bij gevonden voorwerpen bijvoorbeeld, of een verdwaalde kat, maar dat is allang niet meer zo. Daar zijn andere loketten voor. Veel meldingen komen bij ons via de mail binnen. Ze worden allemaal onderzocht. Melding van overtredingen gaan zoals gezegd naar de BOA of andere diensten. Geweld, inbraken, en dealen blijven binnen ons bureau, maar grotere zaken worden naar de recherche doorverwezen of gezamenlijk opgelost. De toepassing van civielrecht is niet mijn terrein, daar zijn anderen voor. Je moet de politie niet voor een huurconflict bellen, tenzij de mensen elkaar letterlijk in de haren vliegen, maar dan

praten we over strafrecht. Advies vragen kan natuurlijk altijd, maar het idee dat wij elke onvolkomenheid in iemands leven wel even kunnen oplossen is niet van deze tijd. De zelfredzaamheid van de burger is in de loop van de jaren helaas een stuk minder geworden. Dat begrijp ik tot op zekere hoogte ook nog wel, maar toch…Het maakt het niet makkelijker."

Aangifte doen?

"Ik vind dat mensen te snel aangifte doen. Ga eerst eens met je buren praten als je het niet met ze eens bent, voor je naar de politie stapt. Of neem contact op met buurtbemiddeling. Helpt het niet, of is het geschil 'te groot' dan kun de wijkagent inschakelen. Levert dat ook niks op, dan kun je altijd nog aangifte doen. Vaak gaat het andersom. Neem burengerucht, of hangjongeren. Mensen bellen de politie en doen aangifte, ze verwachten dat hun probleem meteen wordt opgelost. Maar een aangifte moet formeel afgehandeld worden. Dat vergt onderzoek en mogelijk een uitspraak, maar dat kan niet van het ene moment op het andere. Daar gelden harde procedures voor die nou eenmaal doorlopen moeten worden. Problemen zijn zonder aangifte meestal sneller op te lossen door de BOA of een andere instantie. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat je ons niet zou moeten bellen. Juist wel! Maar dan voor zaken waar wij ook echt iets aan kunnen doen. Mensen bellen bijvoorbeeld soms midden in de nacht naar het bureau om te melden dat er al drie weken een fiets bij hen voor de deur staat en verwachten dan dat wij die even op komen halen. Maar als er op straat iemand in elkaar geslagen wordt of lastiggevallen wordt, dan belt er soms niemand. Dat is toch raar?"

0900-8844 bellen of 112?

Er is ook veel onduidelijkheid over het wel of niet bellen van het alarmnummer 112. Mensen zijn hier juist weer veel te terughoudend in. Ze denken dat ze alleen maar mogen bellen in levensbedreigende situaties. Natuurlijk, dan zeker, maar bij elke heterdaad of verdachte situatie moet je eigenlijk meteen 112 bellen. Bel je daar de gewone meldkamer voor dan loop je het risico dat de daders verdwenen zijn voor we in actie kunnen komen, of dat de slachtoffers pas veel later kunnen worden geholpen. Dat komt vooral door de 'prioritering' die via de meldkamer overal aan gegeven moet worden en dat hangt weer samen met de beschikbare capaciteit. Als een zaak kan wachten, of als je de wijkagent wil spreken, dan bel je daar 0900-8844 voor."

Onze wijk

"De Pieters- en Academiewijk is een grote binnenstadwijk waar mensen dicht op elkaar wonen. De huizen hebben vaak dunne muren en de ramen hebben geen isolatieglas. Er wonen veel jongeren en studenten met een andere levensstijl dan gesettelde bewoners. Dat botst soms. De mensen hebben gemeen dat ze niet snel de politie bellen. Maar als ze het al doen, dan gebeurt dat met een hoog verwachtingspatroon. Eigenlijk zouden ze veel eerder met hun problemen moeten komen, dan zou de spanning niet zo hoog oplopen. Ik kan alleen 'capaciteit' (lees mankracht) krijgen bij geregistreerde klachten. Als die aanhouden, dan ga ik de zaak als het ware 'afpellen'. Ik zoek uit wat eraan vooraf is gegaan en ga praten met de buurt en de herrieschoppers. Vaak is er geen sprake van boze opzet, maar van jeugdig onverstand. De boosdoeners hebben dan niet in de gaten hoe storend hun gedrag is voor anderen. Nachtelijk straatrumoer dat gesettelde mensen als overlast ervaren vinden jongeren juist gezellig. Ze weten wel dat ze geen geluidsboxen met de speakers op volle sterkte op straat mogen zetten, of open vuren mogen maken maar ze proberen het tot ze erop aan worden gesproken. Meestal is dat voldoende. Behalve bijvoorbeeld bij de vaste groep van verslaafden. Die zijn zover afgegleden dat eigenlijk niets meer helpt. We treden op, maar dat haalt meestal niet zo heel veel uit. Het probleem verplaatst zich dan van de ene wijk naar de andere. Boetes uitdelen kan, maar het raakt ze niet want er valt bij hen toch niks te halen. Voor permanente opsluiting is geen grond. Spreiden kun je het probleem wel—dat geeft tijdelijk rust—en ach, het verschijnsel is waarschijnlijk al zo oud als de wereld en zal helaas nog wel heel lang blijven bestaan. Maar dat betekent niet dat ik niet mijn uiterste best blijf doen om het voor alle bewoners zo leefbaar mogelijk te maken. Maar ja, ik kan nou eenmaal niet toveren…"

Achtergrond

"Voor ik wijkagent werd werkte ik bij de Marine. Ook mooi, maar ik was aan wat anders toe. Ik wilde bij de politie, omdat ik graag mijn bijdrage lever aan het leefbaar houden van de wereld en kwam terecht bij de noodhulp. Dat heb ik acht jaar gedaan, maar toen wilde ik meer ruimte en de vrijheid om zelf problemen aan te pakken. Ik volgde de opleiding voor wijkagent en begon met dat werk in een buurt die veel volkser is dan deze. De mensen zijn er directer en vertellen je makkelijker wat er aan schort. Hier moet je meer moeite doen om achter de aard van problemen te komen. De afwisseling doet me goed. Wij wijkagenten verschillen net als ieder ander onderling nogal van karakter en aanpak. Dat betekent dat je een hoop van elkaar kan leren. Daar krijg je in een organisatie als deze gelukkig ook de ruimte voor. Elke werkdag is anders, al heb ik wekelijks een aantal vaste zaken zoals werkoverleg en het uitwisselen van informatie met collega's, analyse van meldingen of camerabeelden, besprekingen over de lijn met de instanties, de administratie enzovoort. Soms raakt het hele schema in de war. Je wordt dan overspoeld door de waan van de dag. Dat kan van alles zijn: iemand is ingestort en draait door, er is een kind zoek, een ongeluk gebeurd, of ruzie met geweld waar je bij wordt geroepen. In dat geval kun je niet zeggen: 'wacht maar even, ik heb nou wat anders te doen.' Ik ben ook nog getrouwd en we hebben twee kinderen. Dat vergt de nodige aanpassing en improvisatie, maar dat begrijp je ook wel. Ach, ik doe het allemaal met liefde en het verveelt dus nooit.

Tot slot
Bewoners en de politie kunnen meer samendoen. Je kunt je aanmelden bij **www.burgernet.nl** om zaken te melden zoals doorrijden na een ongeluk, inbraken, vernielingen, of illegale vuilstort. Wij kunnen niet overal zijn en elke gemelde getuigenis helpt ons om de zaak op te lossen. Mensen krijgen niet altijd meteen antwoord, maar antwoord krijgen ze, hoe dan ook." •

DIEREN IN DE WIJK

DE NIJLGANS

door Jacques van Alphen

De nijlgans is een aan de bergeend verwante vogel, die vanwege zijn lichaamsgrootte gans wordt genoemd. Het oorspronkelijke verspreidingsgebied ligt grotendeels in Afrika, ten zuiden van de Sahara en langs de Nijl. Ze vormen paren voor het leven en broeden soms op de grond, zoals de meeste ganzen, maar ook vaak hoog in bomen, meestal in oude nesten van reigers of roofvogels, soms in boomholten en in een stedelijke omgeving ook op gebouwen. In de broedtijd leven ze in paren en verjagen ze soortgenoten, maar na de broedtijd, tijdens het ruien en overwinteren, vormen ze grote groepen. In de 18e eeuw hebben verwilderde Nijlganzen het zuidoosten van Engeland gekoloniseerd. In Nederland gebeurde dat pas na 1960. Ik heb dat proces van nabij meegemaakt.

De nijlgans, foto Internet

Vestiging in Nederland
Mijn vader werkte bij de Plantsoenendienst in Voorschoten en een van zijn vele verantwoordelijkheden was de koop en verkoop van dieren voor het hertenkamp en de vijvers in het Burgemeester Berkhout Park. Begin 1960 kocht hij een paar nijlganzen, die datzelfde jaar al vijf jongen grootbrachten. De ouders waren gekortwiekt, maar na de rui groeiden hun vleugelveren weer aan en vertrokken ze met hun kinderen naar elders. Toen kwam de strenge winter van 1963 en de nijlganzen kwamen terug naar de parkvijver, in gezelschap van kinderen en kleinkinderen. De ruim twintig nijlganzen lieten zich voeren tot de winter voorbij was en vertrokken weer. Sindsdien is de nijlgans in Nederland gevestigd als broedvogel, de Nederlandse Jagersvereniging schatte in 2005 het aantal broedparen op 5000 – 6000, in 2009 waren het er 14000. Vanuit Nederland hebben de Nijlganzen intussen ook aangrenzende delen van Duitsland, België en Noord-Frankrijk gekoloniseerd

Reproductie
Sinds enkele jaren is de nijlgans een Leidse stadsvogel. Dit jaar bracht een paartje langs de Witte Singel maar liefst zeven jongen groot, geen eenvoudige prestatie met de steeds aanwezige zilvermeeuwen die graag een jong gansje lusten. De Leidse nijlganzen zijn toppers, want de meest broedsels van nijlganzen bestaan hier uit drie tot vijf jongen. De Engelse produceren per broedsel maar twee tot drie jongen. De oorzaak van dit verschil is onbekend. Misschien is er minder erfelijke variatie in de Engelse populatie.

Het gevaar van exoten
Bij de vestiging van een exotische soort op een ander continent bestaat altijd het gevaar dat de nieuw gearriveerde soort zich vermenigvuldigt ten koste van een of meer inheemse soorten. Zo is de rode eekhoorn grotendeels verdwenen uit Engeland na de introductie van de Amerikaanse grijze eekhoorn en er bestaan nog veel meer voorbeelden van zulke desastreuze effecten. Het risico is moeilijk in te schatten. Het is daarom beter om geen soorten te verplaatsen naar andere continenten. Toch zijn er ook veel voorbeelden waarbij de introductie van exoten weinig of geen effect had op inheemse soorten: de aanwezigheid van de Turkse tortel, vanuit India in Istanbul geïntroduceerd en vandaaruit uitgezwermd over heel Europa, lijkt geen enkel effect gehad te hebben op andere soorten. De nijlgans lijkt na ruim vijftig jaar ook in deze categorie te vallen. Soms pikken de nijlganzen wel een nest van een andere vogel in, maar dat is zo erg niet want die vogel kan dan een nieuw nest bouwen. In Afrika, hebben sommige vogels zich aangepast aan de nijlgans: door verschillende nesten te bouwen en vroeger te broeden verkleint de zwarte havik bijvoorbeeld de kans dat een nijlgans zijn nest afpakt en verhoogt daarmee zijn broedsucces.

Schade
Als nijlganzen buiten de broedtijd in groepen leven kunnen ze schadelijk zijn voor weilanden, sportvelden en golfbanen—reden om ze lokaal te bejagen. Daarom is het soms mogelijk om bij de poelier op de Leidse markt nijlgans te kopen.

Grazende nijlgans, foto Berend Voslamber

Nieuwe Europese wetgeving
Sinds 2 augustus 2017 staat de nijlgans op de Europese lijst van ongewenste, invasieve exoten. Lidstaten hebben de plicht om in de natuur aanwezige populaties op te sporen en te verwijderen. Het argument daarvoor is dat ze "schade toebrengen aan de biodiversiteit en/of ecosysteemdiensten. "Dat laatste is voor de nijlgans niet echt aangetoond. De wetenschappelijke literatuur noemt vooral schade aan golfbanen.

Is de nijlgans wel een exoot?
Er is nog een argument waarom de soort niet op die EU-lijst thuishoort. Eigenlijk is de nijlgans helemaal geen exoot. In de 17e eeuw kwam de vogel voor in de Donaudelta (Roemenië). De vogels zijn toen door overbejaging uitgeroeid. De nijlgans is dus een echte Europese soort en de Europese Unie zou geld moeten vrijmaken voor de herintroductie ervan in de Donaudelta. Dat de nijlgans vroeger in Europa voorkwam is weinig bekend. Doordat de meeste databestanden alleen Afrika als land van oorsprong noemen staat de arme nijlgans nu geboekt als exoot die voor de tweede keer moet worden uitgeroeid.

Hoe moet de stad nu omgaan met de nieuwe EU-wet?
Eigenlijk is de afdeling Stedelijk Beheer nu verplicht de nijlgans uit de stad Leiden te verwijderen. Voor ze daartoe overgaan, wil ik ze wijzen op de wankele gronden waarop de nijlgans tot ongewenste invasieve soort is benoemd. Ik stel voor dat Leiden zijn reputatie als veilige haven voor vluchtelingen eer aandoet, en de nijlgans bescherming biedt binnen de stadsgrenzen. •

The Painting Lady
Lijstenmakerij www.thepaintinglady.nl
Onze openingstijden zijn:
donderdag t/m zaterdag
van 10.00 tot 17.00 uur
Schoolstraat 25
2242 KE Wassenaar
Tel. (070) 511 14 37
Korevaarstraat 51
2311 JT Leiden
Tel. (071)512 16 13

LEZINGEN EXPO THEATER MUZIEK LEZINGEN EXPO THEATER
Sijthoff CULTUUR
HIGHLIGHTS
SEPTEMBER
T/M DECEMBER 2017
WWW.SIJTHOFF-LEIDEN.NL
Het Hoge Noorden: van mythologie tot traditionele en moderne kunst uit Zweden, Finland, IJsland en Noorwegen.
22-09 LEZING Over Vreeswijk en Bellman
07-10 ZWEEDSE MAALTIJD met aansluitend een lezing over Linnaeus
28-10 FILM De Arbeiderstrilogie • integraal inclusief maaltijd van 17.30-24.00 uur
04-11 CONCERT Jeroen van Veen (NPO Radio 4 Prijs)
23-12 T/M 06-01 EXPOSITIE Jan de Boon • Keerpunt?

(BEWONERS)INITIATIEF

'KEIZERLIJK' BANKJE

door Carla van der Poel

Al eerder (HvS-krt.146) berichtten we erover: in 2011 moesten jammer genoeg de zilveresdoorns aan de Kaiserstraat worden gekapt. Ze waren te oud en de riolering was aan vervanging toe. De bomen lagen daarna bij molen d'Heesterboom aan de Haagweg en vervolgens als planken, in afwachting van verdere bewerking — haast eindeloos — te drogen in de wind in de Grote Polder. Op 21 juni was er in dezelfde Kaiserstraat na zes jaar de feestelijke onthulling van drie esdoorn bankjes.

Van boom tot bank
De plechtigheid opende met een persoonlijke toelichting van de meubelmaker, timmervrouw Frida van der Poel. Zij vertelde hierbij vol trots over het haar door de gemeente gegunde project. Vervolgens was er een mini-excursie naar de Boisotkade waar Rolf van Beek van Bomenbond Rijnland aanschouwelijk uitleg gaf over de ziekte van een omvangrijke zilveresdoorn aan de waterkant.

Wethouder Dirkse, met onder meer duurzaamheid in zijn portefeuille, was zichtbaar in zijn nopjes met de afronding van dit project. Het startte overigens lang voordat er sprake was van het Singelpark, maar wat sluit het hier mooi op aan! Hij noemde dit een goede vorm van circulaire economie: bomen die terugkeren als bankjes. Hij voegde eraan toe dat Leiden, een stad vol verhalen, hiermee weer een verhaal rijker is. Daarna kon de onthulling plaatsvinden en kwamen er drie unieke bankjes tevoorschijn, die samen een onafscheidelijk trio vormen.

Adoptiebankje
Een van de 'adoptie-ouders' van de bank is Inge Bochardt. Zij vertelt hoe zij bij het project betrokken is geraakt. De buurt was al actief om te protesteren tegen de sloop van de Van der Klaauwtoren. "We konden kon toen niets uitrichten", zegt ze. Ook niet bij de herbouw van het alternatief. Toen kwam daar de kwestie van de om te hakken esdoorns nog bij. Ook daar was helaas

geen ontkomen aan. De gemeente nam ons wel direct serieus door ons te betrekken bij de keuze van het type bomen, de honingbomen, die er zouden terugkeren. En de gemeente besloot iets met de bomen te gaan doen." Inge roemt de samenwerking met de gemeente en is zeer content met het bankje naast haar huis. Als tegenprestatie houdt zij het schoon. Op de vraag wie er allemaal op zouden kunnen gaan zitten, antwoordt ze: "Toeristen, oudere mensen, misschien." We stellen samen vast dat het een 'keizerlijk' bankje is geworden. Voor het studentencomplex aan de overkant staat er ook een. Totaal anders Misschien een wat 'ondeugend' bankje, want het nodigt twee mensen uit dicht naast elkaar te gaan liggen. En het derde, hoe zouden we dat moeten kenschetsen, met zijn asymmetrische vorm en een geknikt pootje? We weten het even niet. Oordeelt u zelf. U ziet het hieronder en u kunt erop gaan zitten, links van café l' Espérance.

Rolf van Beek met twee aandachtige eenden bij de zieke zilveresdoorn aan de Boisotkade, foto Sarah Hart

Frida van der Poel en wethouder Dirkse op het derde bankje, foto Carla van der Poel •

Huber
06 - 546 922 87
bouw & installatie
glas in lood
Kleine en grote verbouwingen
Onderhoud en renovatie
Loodgieters- en dakwerk
Glas in lood
huberbouw.nl huber-glasinlood
E-mail: info@huberbouw.nl Rooseveltstraat 6 J Leiden

COLUMN

LEIDS GESLEUTEL

door Carlo van Praag

Het zal u niet ontgaan zijn. Lopend door onze binnenstad stuit u steeds weer op grote bouwplaatsen, gapende kraters, opengebroken straten, wegafsluitingen, omleidingen, helse machines en bijbehorend lawaai. Een deel van dat ongerief is onvermijdelijk, omdat het onderhoud en herstel van gebouwen, wegen en bruggen betreft. Voor een groter deel gaat het om ingrepen die de stad aantrekkelijker moeten maken, vooral dan voor bezoekers. De Breestraat is aan de beurt geweest en nu worden de Haarlemmerstraat en de Lange Mare onderhanden genomen. Zij zijn niet meer 'up to date'. Weliswaar zakt niemand er door het wegdek, maar zij zijn niet mooi genoeg. Het gaat bij dit soort operaties voornamelijk om winkelstraten, want ons stadsbestuur is dol op winkelend publiek. Dat is nog zwak uitgedrukt: het is ervan bezeten. Nieuwe bestratingen zijn nog een tamelijk bescheiden middel om Leiden aanlokkelijk te maken voor de slenterende consument, maar er worden ook grovere middelen ingezet, waarbij op een euro meer of minder niet wordt gekeken. Er is door wat oude gevelwanden gebeukt om een nieuwe steeg tot stand te brengen die de shoppende medemens van de Breestraat naar de Haarlemmerstraat moet geleiden zonder dat die, als voorheen, een stukje winkelloze woestijn hoeft te trotseren. Grote parkeergarages moeten de automobilist, inclusief uitlaatgassen en fijnstof, naar onze binnenstad lokken. De Garenmarktgarage met de bouw waarvan nu is begonnen, ligt zelfs binnen de grenzen van de binnenstad, zodat de gemotoriseerde bezoeker bijna geen stap hoeft te lopen om met winkelen te beginnen. Jammer voor de bewoners ter plaatse die jarenlang puin en lawaai om de oren krijgen, om vervolgens uitzicht te hebben op autofiles voor de ingang van de parkeergarage. De argumenten van de wethouders die deze en andere projecten bedenken: winkelaars zorgen voor welvaart en levendigheid.

Bouwput op de Garenmarkt, foto Jan Pieters

Die argumenten snijden hout. Hoe voller de stad, hoe levendiger en hoe levendiger hoe voller. Denk aan Amsterdam. De werkgelegenheid in de detailhandel neemt toe (of neemt minder af dan anders zou

gebeuren) en er komt nog meer horeca. De hele binnenstad één groot terras.

Maar is een dergelijke ontwikkeling nodig en wenselijk? Persoonlijk vind ik Leiden momenteel wel levendig genoeg met zijn 27.000 studenten (excl. hbo), zijn zwellend aantal toeristen, zijn talloze evenementen en zijn files van motorsloepen. En smacht de stad nu echt naar meer winkelend publiek en naar nog meer horeca? Is er geen werkgelegenheid genoeg?

Mijns inziens heeft Leiden de bevordering van dit soort levendigheid en werkgelegenheid helemaal niet nodig en ondervindt de leefbaarheid van de stad zelfs schade. Leiden hoeft zich niet te onderscheiden door het soort trekpleisters dat de bestuurders zo belangrijk vinden. Het onderscheidt zich geheel vanzelf door een bijzondere binnenstad die altijd bezoekers zal trekken, door zijn universiteit, door het Bio Science Park en door zijn centrale ligging in de Randstad. Je kunt van hieruit gemakkelijk Den Haag, Rotterdam, Amsterdam en Utrecht bereizen. Het is als woonstad dat Leiden zich kan onderscheiden. Wat de locatie betreft, doet het dat al, wat de woningvoorraad betreft nog niet. Die is eenzijdig op studenten afgestemd. Door de verkamering van relatief grote panden zal die eenzijdigheid alleen maar toenemen.

De gemeentelijke hang naar grote infrastructurele operaties culmineert in het plan om het busstation naar de andere kant van Leiden Centraal te verplaatsen, zodat aan de centrumzijde van het treinstation plaats komt voor winkels (jawel, daar heb je ze weer) en kantoren. Het is nu nog een aardig ogend station, met bijbehorend stationsplein en overzichtelijk busstation, precies zoals de reiziger het wil hebben. Hij komt niet bij het station om te winkelen en voor dagelijkse boodschappen kan hij goed terecht in de reeds bestaande supermarkt aan de overzijde van het plein. De verplaatsing van de bussen naar de Oegstgeesterkant van het station resulteert daar in verkeerscongestie, zo niet logistieke chaos. Allemaal nodig om Leiden 'up to date' te houden.

De stad is nooit af. Dat is zo besloten, opdat elk nieuw college naar hartenlust ruimtelijk kan herordenen. Die wethouders van ons, Strijk voorop, zijn niet zozeer bestuurders als wel gemankeerde projectontwikkelaars. Bij sommige belangeloze en sympathieke particuliere initiatieven voel ik mij trouwens evenmin helemaal behaaglijk. Die niet onaardige singels rond de binnenstad moeten het Singelpark gaan vormen, het langste van zijn soort in Europa, geloof ik. Dat roept natuurlijk om evenementen en die vragen weer om horeca en muziek, ook al hebben de initiatiefnemers het misschien niet zo bedoeld. Maar ja, het is bekend dat de bevolking zich kapot verveelt. Het is beter om een opstand voor te zijn. •

STADSLOKAAL
BURGERZAKEN
Lunch Diner Borrel
Stadslokaal Burgerzaken
Breestraat 123 Leiden tel 071 5661122 fax 071 5125771
www.stadslokaalburgerzaken.nl

(STADS)ONTWIKKELING

MOOI PLEIN AAN DE GARENMARKT

door De Werkgroep Garenmarkt (Huub Frencken, Hans Brussee, Frank Mulder, Jan Pieters en Sonja Wagemans)

Begin juli heeft de Leidse gemeenteraad unaniem een motie aangenomen waarin het college wordt verzocht een plan te laten ontwerpen voor een mooi plein op het dak van de parkeergarage die nu in aanbouw is. Dat plein zou onder meer "een groene en klimaatbestendige inrichting van de Garenmarkt" moeten leveren en bij het ontwerp dient beseft te worden dat "geparkeerde auto's geen bijdrage leveren aan de kwaliteit van de openbare ruimte". Dat komt overeen met de ideeën die wij als Werkgroep Garenmarkt hebben gelanceerd. Wat ons nog te doen staat, is er voor te zorgen dat deze motie en onze ideeën uitgangspunten zullen zijn voor de opzet van het officiële plan voor het plein. Daarom zullen we onze ideeën samenvatten in een pamflet dat we zullen aanbieden aan de gemeenteraad en aan de auteurs van de verkiezingsprogramma's.

Zoeken naar historische resten in de bouwput op de Garenmarkt, foto Jan Pieters

Vijf modellen
Bij het uitwerken van onze ideeën hebben we hulp gekregen van het stedenbouwkundige bureau VVHK (van o.a. Ronald Knappers). Dat mondde uit in vijf modellen, die we 29 juni jl. presenteerden op een bijeenkomst in Sijthoff. Die modellen toonden allemaal aan hoe fraai het plein kan worden als er maar niet geparkeerd gaat worden op het maaiveld. Daar waren alle aanwezigen het over eens.

Uitgangspunten
In eerdere artikelen in deze krant zijn we ingegaan op de historie van de plek en hebben we de stedenbouwkundige en bestuurlijke uitgangspunten geschetst. Bij de uitwerking van de modellen is de werkgroep ervan uitgegaan dat het plein zowel kwaliteit zal moeten toevoegen aan de buurt (verblijfsfunctie) als aan de binnenstad (start van centrumbezoek en geschikt voor kleinschalige evenementen). Volgens ons kan het alleen maar een mooi plein worden als er niet op het maaiveld mag worden geparkeerd. En we vinden het van belang dat de historische structuur van de Garenmarkt (tussen de Hoefstraat tot voorbij het Kruitschip) wordt geaccentueerd. Ook gaat de werkgroep ervan uit dat de omwonenden in de parkeergarage kunnen parkeren tegen vergunninghouders-tarieven.
Deze en andere uitgangspunten vormen de leidraad voor de volgende vijf modellen, met telkens andere accenten:

Stedelijk park
Dit levert een substantiële uitbreiding van stedelijke groen door een voortzetting van het Van der Werfpark met grote groene ruimtes, voorzien van allerlei (zit-)elementen tot aan een fraaie groene afscheiding aan de Korevaar-zijde. Het levert een grote bijdrage aan de verkoeling en klimaatadaptatie. Maar is de historische Garenmarkt voldoende herkenbaar? Ook zijn er vragen te stellen over de autobereikbaarheid van de buurt.

Stadsplantsoen
Dit model voegt veel groen op buurtniveau toe door flinke vlakken gazon en een zanderig veldje. Er past een fraaie fontein in en het voormalige Kort Levendaal wordt een flaneergebied. Of moet die gracht weer worden open gegraven?

Archeologisch plein
In dit model worden de historische lijnen van het bouwblok letterlijk gevolgd. Het Kort Levendaal wordt hersteld door een 'waterelement' en ter accentuering van de historische Garenmarkt komt een esplanade of een 'Janus-gebouw'. Maar hoe kan worden voorkomen dat de kopse kanten van zo'n gebouw lelijk worden en het zicht op de fraaie Kruitschip-wand wordt ontnomen? En kan de horeca aan de plein-zijde van het gebouw niet beter aan de Korevaar-zijde worden gesitueerd?

Stenen plein
Dit model biedt een maximaal flexibele ruimte, die wordt verfraaid door mooie bestrating en verplaatsbare bomen. Maar het zal geen bijdrage leveren aan de 'klimaat-adaptatie' en aan het tegengaan van oververhitting van de stad. Een ander bezwaar tegen dit model is dat het grootschalige evenementen mogelijk maakt.

Groen stadsplein: gemengd model
In dat model zijn veel van onze wensen terug te vinden: Er is respect voor de historische structuren (Garenmarkt en Kort Levendaal); er zijn veel duurzame groene ruimtes met zit- en speelelementen; aan de Korenvaar- zijde onttrekt een bomenrij het zicht op Hoogvliet en tegenover de Synagoge komt een mooi driehoekig pleintje met een fraaie boom of een standbeeld.

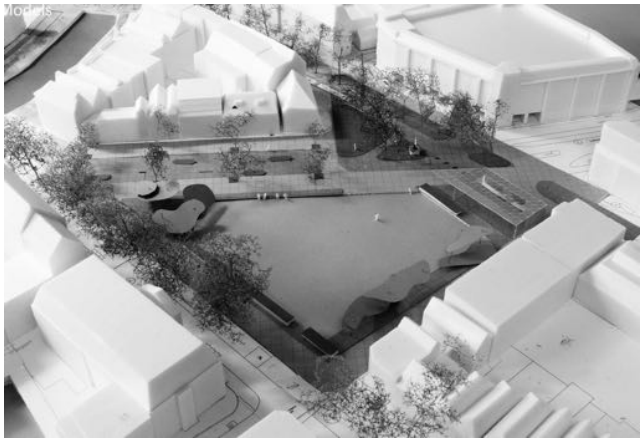

Een van de modellen: een groen stadsplein. Illustratie Werkgroep Garenmarkt

We zullen deze modellen inbrengen in de officiële planvorming en ondertussen blijven nadenken over de verfraaiing van het plein door historische elementen. Ook zoeken we nog naar een goede naam: Thorbecke plein, Raamplein of wat anders.

Correspondentieadres: frencken.huub@xs4all.nl •

(BEWONERS)INITIATIEF

NAJAARSPROGRAMMA LOKHORSTKERK

Het komende seizoen staan er in de Lokhorstkerk, Pieterskerkstraat 1, weer diverse muzikale en culturele activiteiten gepland. Deze zijn steeds vrij toegankelijk (een vrijwillige bijdrage na afloop is welkom) en worden georganiseerd door de vrijzinnige leden en vrienden van het Doopsgezind - Remonstrantse samenwerkings-verband van Leiden en omstreken.

Practicum Musicae-concerten
wo 26 okt 2017 17.00-18.00 uur: Openingsconcert in de nieuwe reeks van Practicum Musicae-verrassings-

concerten. Verdere data: 30 nov, 25 jan, 22 feb, 29 mrt, 26 apr, 24 mei en 28 |juni. De musici zijn jonge dubbeltalenten die naast hun studie aan de Leidse universiteit een opleiding volgen aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Als ensemble of solo laten zij hun lievelingsmuziek horen uit een periode van vier eeuwen terug tot heden. Daarnaast leveren ze geregeld een passende muzikale bijdrage aan Lokhorstkerkdiensten. Op de website worden ook de concerten aangekondigd van andere kamermuziekgezelschappen en in de Lokhorstkerk optredende kamerkoren. Het programma vindt u op: **www.doreleiden.nl/concerten**.

Lokhorstkerk interieur, foto Ramses Hertman collectie ELO

Overige algemene activiteiten

wo 13 sept 20.00-22.00 uur | Toneelvoorstelling 'Onder anderen' van Mobiel Theater Geurend Hooi. In de straat, de wijk, of op school zijn we 'onder anderen'. Relaties staan onder druk. Geurend Hooi wil niet alleen onderzoeken welke aannames, verborgen vooroordelen of angsten we voor elkaar hebben en waar deze vandaan komen, maar met de toeschouwers kijken naar manieren om ze te verminderen.

di 19 sept 19.30-21.30 uur | 'Kerk & muziek – Wat zingen we zoal in de kerkdienst'. Liederen uit de eeuwenlange kerktraditie bezingen actuele thema's als liefde, rust, strijd en vreugde. De kerkmusici Arie Vooijs en Iddo van der Giessen nemen u met 20e-eeuwse piano en 18e-eeuws orgel mee in de verschillende stijlen en historie van wat men zoal zong en zingt in kerkdiensten. Het publiek wordt uitgenodigd zelf mee te doen en te experimenteren met muziekstijlen. Ervaar hoe leuk zingen ís én blijft!

wo 25 okt 20.00-22.00 uur | Lezing 'Waar blijft de kerk. Gedachten over opbouw in tijden van afbraak'.

Erik Borgman is leken-dominicaan en hoogleraar Theologie van de religie aan de Universiteit van Tilburg. Recent was hij ook gasthoogleraar Vrijzinnige theologie aan het Doopsgezind Seminarie te Amsterdam. Borgman laat zijn gedachten gaan over het vormgeven van een kerk in de overgang naar een nieuw tijdperk.

zo 29 okt 15.00-16.30 uur | Lezing 'Stenen hebben hun verhaal'. Katrijne Bezemer is historicus, theoloog en voorganger bij Vrijzinnigen Nederland, met interesse voor gnosis en mystiek. In diverse Bijbelverhalen spelen stenen een rol. Ze worden uitgebreid beschreven en van een symbolische betekenis voorzien. Stenen zijn hard en blijven relatief onveranderd in de tijd. Dat lijkt het tegenovergestelde van het geestelijke aspect van het leven, dat beweeglijk en spontaan is. Het wordt een bijeenkomst met een kort verhaal en ervaring met 'onze eigen steen'.

wo 1 nov 19.30-20.30 uur | Vesperdienst 'Allerzielen, een doodgewoon samenzijn'. De vesper is gericht op iedereen die zijn of haar doden wil herdenken. We sluiten daarbij aan bij wat leeft in de samenleving en proberen te voorzien in de groeiende behoefte aan rituelen bij belangrijke momenten in het leven zoals afscheid nemen, sterven en dood. Het vocaal ensemble van de Leidse koorschool onder leiding van Rozemarijn Kalis zal met schitterende werken een grote inbreng hebben. •

HISTORIE

STADSUITLEG NIEUWLAND - RAPENBURG

Zes eeuwen stedelijke transformatie II

door Dennis van Veen

Dennis van Veen onderzocht voor zijn Master-Opleiding Architectuur aan de TU van Delft zes eeuwen stadsuitbreiding in de Academiewijk, en stelde zijn verslag voor publicatie in onze krant beschikbaar. In de Hart van de Stadkrant nr. 149 vindt u Deel I. Het behandelt de uitbreiding vanaf de Middeleeuwen tot de Gouden Eeuw. Deel II gaat over de 17e eeuw tot het einde van de 19e eeuw. Reacties zijn welkom bij: info@pieterswijk.nl.

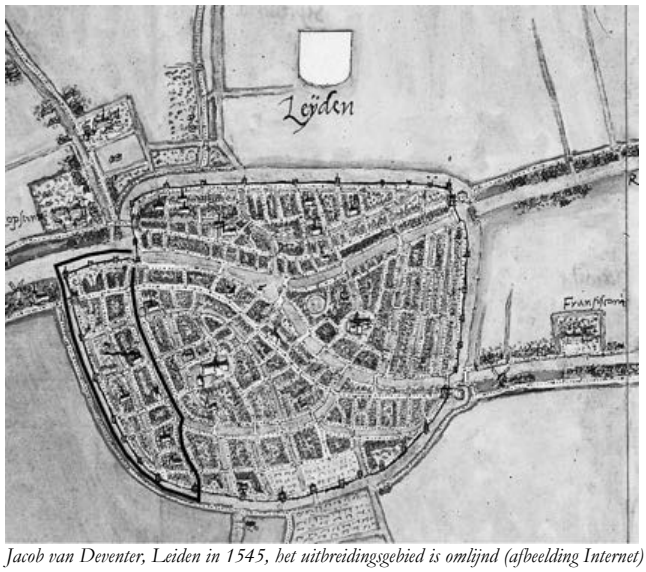

Jacob van Deventer, Leiden in 1545, het uitbreidingsgebied is omlijnd (afbeelding Internet)

1671 - 1745 Universiteit

Het Rampjaar 1672, waarin de Republiek der Nederlanden werd aangevallen door Engeland, Frankrijk en de bisdommen Münster en Keulen, luidde voor de stad Leiden een periode in van verval. Ook bij de universiteit was sprake van achteruitgang. Het aantal studenten daalde en de financiering was een probleem. Maar de internationale reputatie van de universiteit bleef overeind, dankzij het feit dat de curatoren in deze periode toch eminente professoren wisten aan te trekken. Onder leiding van geleerden als Boerhaave, hoogleraar in de Geneeskunde, Botanie en Chemie en prefect van de Hortus, kende de medische wetenschap zelfs een bloeiperiode die zeker tot halverwege de achttiende eeuw duurde. Boerhaaves opvolger Adriaan

van Royen, vroeg vergunning en subsidie aan voor uitbreiding van de Hortus en deze werden in 1735 verleend. Behalve ruimtegebrek, was ook prestige ten opzichte van steden zoals Utrecht en Amsterdam van invloed op de toewijzing. De huizen aan de overkant van de achtergracht werden onteigend en gesloopt, waarmee het grondgebied van de Hortus ruim werd verdubbeld. Het liep nu van het Rapenburg tot aan de Singel.
Onder leiding van Van Royen veranderde het karakter van de Hortus. De tuin werd onderdeel van het publieke domein en werd behalve als Hortus Medicus in het vervolg ook gebruikt als botanische tuin. Begin 1738 werd hij door de Zweedse botanist Linnaeus opnieuw ingericht. Aan de noordkant werd daarbij in 1744 de Oranjerie gebouwd, naar ontwerp van Daniël Marot. De forse uitbreiding was mogelijk door twee tegengestelde factoren: enerzijds het verval van de stad, anderzijds de bloei van de medische wetenschap ten tijde van de Verlichting.

1745 – 1850 Schutterij en kazernes

Gedurende de achttiende eeuw ontstonden er steeds meer politieke problemen binnen de Republiek. Er was tweedracht tussen de Prinsgezinden (aanhangers van de Stadhouders en het huis van Oranje-Nassau) en de Patriotten (aanhangers van de Republiek en de Staten-Generaal). De populariteit van de overwegend prinsgezinde Schutterij nam flink af en er kwam steeds meer kritiek op de organisatie. Na het Pachtersoproer van 1748, waarbij het volk in opstand kwam tegen de hoge accijnzen, besloot Prins Willem IV een garnizoen in Leiden te legeren, 'in verband met de (...) gebleken onbetrouwbaarheid der schutters bij volksbewegingen'. In 1783 deden de Patriotten vergeefs een poging om de Schutterij nieuw leven in te blazen, eind 18e eeuw verdwenen de schutters uit het stadsbeeld.

Franse overheersing

Tijdens de Pruisische Interventie van 1787, bedoeld om de Stadhouder te steunen, werden veel Patriotten gevangengenomen. Een aantal vluchtte naar Frankrijk waar zij aansluiting zochten bij de idealen van de Franse Revolutie. In 1794 wisten de Patriotten, met steun van Franse troepen, een omwenteling te realiseren. De Stadhouder werd verdreven en de Bataafse Republiek werd uitgeroepen. De Franse overheersing duurde tot 1813, in 1815 werd het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden gesticht onder leiding van Koning Willem I.
Aan het einde van de 18e eeuw nam de militaire activiteit in de stad toe, onder andere door de vierde oorlog met Engeland, met als gevolg ruimtelijke verandering. De ontploffing van het kruitschip op 18 januari 1807 aan het Steenschuur had echter veel grotere gevolgen. Een deel van de Pieters- en Academiewijk werd toen totaal verwoest, wat ook grote invloed op het gebied Nieuwland-Rapenburg had. Lodewijk Napoleon kwam Leiden te hulp en stelde voor de wederopbouw een grote groep soldaten beschikbaar. Ze werden gelegerd op het Doelenterrein, dat daarvoor bijna geheel opnieuw werd ingericht.

Doelenterrein

Op het Doelenterrein herinnert alleen de Doelenpoort uit 1645 nog aan het Schuttersgilde. Naast deze toegangspoort werd in 1808 het rechthoekige Arsenaal gebouwd, dat dienst deed als opslagplaats voor militair materieel. In 1819 werd dit gebouw in vergelijkbare vorm uitgebreid naar het westen, waarbij een deel van de bestaande kazernes werd vervangen om meer capaciteit te krijgen. Vanaf 1821 werden de Sint-Jorisdoelen vervangen door kazernes voor de huisvesting van soldaten en opslag van materieel. Op het voormalige schuttersterrein werd als eerste de Doelenkazerne gebouwd, met zijn voor de artillerie geschikte langgerekte vorm. Aan de zuidzijde werd het gebouw haaks verbonden met een ander rechthoekig gedeelte. Het gebied ten zuiden, grenzend aan de Hortus, was in gebruik als militair terrein. In 1826 vond hier een verdichting plaats van het aantal gebouwen. Het meest oostelijk lag een appartementengebouw, speciaal bestemd voor gehuwde manschappen. De overige gebouwen werden gebruikt als stallen voor de cavalerie uit de Witte Poortkazerne.

Schuttersdoelen rond 1773, collectie ELO

Witte Poortkazerne

De tweede kazerne in het gebied, de Witte Poortkazerne, ligt naast de gelijknamige stadspoort. Daar stond eerst de stadstal. Deze werd in 1826 verbouwd tot kazerne, na de afbraak van het bolwerk in 1816. In 1825 werd de Morschpoortkazerne gebouwd aan de overkant van de Rijn naast de Stadstimmerwerf. Met de Doelenkazerne en de Witte Poortkazerne vertegenwoordigde deze infanteriekazerne alle militaire disciplines. De laatste ingrijpende wijzigingen in het gebied rond de Witte Poortkazerne vonden halverwege de 19e eeuw plaats. In 1855 werd naast deze kazerne aan het Galgewater de Kweekschool voor Zeevaart gebouwd, een opleidingsinstituut van de Nederlandse Marine. Weer later werd de Witte Poortkazerne onder

invloed van de industrialisering gesloopt en het Noordeinde in een rechte lijn doorgetrokken naar de Haagweg. Na deze ingrepen gebeurde er op stedenbouwkundig gebied lange tijd niets meer met betrekking tot de kazernes. Pas na de Tweede Wereldoorlog zien we dat een deel van de kazernes verdwijnt of een andere functie krijgt.

1785 – 1900 Universiteit

Ook op academisch gebied zorgde het verdwijnen van de Republiek en de Franse overheersing voor veranderingen. Aan het einde van de 18e eeuw raakte de universiteit opnieuw in verval, een periode die zeker een halve eeuw zou duren. Tijdens en vlak na de Franse overheersing had dat ruimtelijke gevolgen. Dat geldt ook voor de tweede helft van de 19e eeuw, de nieuwe bloeitijd. Gedurende de Franse overheersing was het bevolkingsaantal van Leiden drastisch teruggelopen, net als het aantal studenten. Hoewel verschillende andere universiteiten in het land door de Fransen werden gesloten, wist de Leidse Universiteit open te blijven. Dit was te danken aan de goede reputatie van de medische faculteit, die door Napoleon beter werd geacht dan die in Frankrijk.

Hortus en Sterrewacht

Viervoudig hoogleraar en later Rector Magnificus Sebald Justinus Brugmans was tussen 1786 en 1819 ook prefect van de Hortus. Deze verkeerde rond 1806 in slechte staat, maar bij het slechten van de vestingwerken in 1816 zag Brugmans kans om de tuin uit te breiden tot vier keer zijn grootte. De woningen ten zuiden van de Hortus werden gesloopt, waardoor de tuin zich naar twee kanten kon uitbreiden tot aan de singel en de beschikking kreeg over een bastion. Hiermee kreeg de Hortus zijn grootste oppervlakte ooit. De tuin werd ingericht door Nees von Esenbeck in de voor die tijd kenmerkende Engelse landschapsstijl. Brugmans was ook van plan om in de uitbreiding een dierentuin op te nemen, in navolging van de Jardin des Plantes in Parijs, maar dat ging niet door.

Collectie Historische Vereniging Oud Leiden

Vanaf de tweede helft van de 19e eeuw bloeide de universiteit weer op. Er kwam hernieuwde belangstelling voor de wetenschap, in het bijzonder de bètarichtingen, waardoor de universiteit behoefte kreeg aan grootschalige onderzoeksinstituten. Een eerste voorbeeld hiervan is de bouw van de Sterrewacht in 1861, naar ontwerp van Henri Camps. De Sterrewacht was vanaf de oprichting in 1632 ondergebracht in een aparte toren op het Academiegebouw. Met de aanstelling van Frederik Kaiser als directeur van het Sterrekundig Instituut werd in lijn met de heersende tijdgeest de overstap gemaakt naar een zelfstandig gebouw. Het statige gebouw, voorzien van drie vleugels en vier koepels werd gesitueerd op het bastion ten zuidwesten van het Academiegebouw.

Ondanks verzet van de directeur verloor de Hortus toen een deel van de eerdere uitbreiding, maar omdat de geplande dierentuin er niet was gekomen bleef er nog genoeg ruimte over. Op het afgestane terrein werd in 1876 ironisch genoeg het Zoötomisch Laboratorium gebouwd. Tussen 1856 en 1870 werden in de Hortus vier nieuwe, kleine orchideeënhuizen en kassen gebouwd. Na de voltooiing van de Sterrewacht werd, om de toegang tot het gebied te verbeteren, de Cellebroedersgracht gedempt en naar Frederik Kaiser vernoemd. Haaks erop werd de Sterrenwachtlaan aangelegd. •

(BEWONERS)INITIATIEF

DE NIEUWE KLEUREN VAN DE REMBRANDTBRUG (VERVOLG)

In de vorige Hart van de Stadkrant schreven we dat buurtbewoners niet enthousiast zijn over het plan van de gemeente om de Rembrandtbrug--de brug die de Weddesteeg met de 1e Binnenvestgracht verbindt—vanwege het historische aanzien op advies van Erfgoed Leiden (ELO) in de kleuren donkerrood en zwart op te schilderen, of taankleurig (een kleur tussen geelbruin en roodbruin in). Ze vinden de lichte kleur die de brug nu heeft beter in het gebied passen en pleiten voor behoud. De brug is een 20e-eeuwse reconstructie van verschillende voorgangers en dus niet oud te noemen.

Bovendien lijkt op oude prenten eerder sprake van lichte kleuren dan de voorgestelde donkere. De gemeente lijkt vast te willen houden aan het advies van ELO.

De Rembrandtbrug bij nacht in lichte kleuren, foto Simone Robbers

Simone Robbers en Albert Kingma peilden daarop de voorkeur van de buurt. Ze hebben respect voor de zorgvuldige manier waarop de medewerkers van ELO hun onderzoek hebben uitgevoerd en tot hun conclusie zijn gekomen, maar willen dat de te kiezen kleur past bij de wens van de buurt. Deze heeft zich overduidelijk voor behoud van de huidige, lichte kleur uitgesproken.
In totaal schreven Simone en Albert 178 adressen aan, van precies de helft kregen ze een reactie. In totaal reageerden 120 personen, van wie 114 zich uitspraken voor wit of een lichte kleur. Slechts zes personen deelden de voorkeur van ELO. Namens de buurt hebben Simone en Albert wethouder Laudy gevraagd om de zaak in een onderhoud met hen te bespreken. Bij het ter perse gaan van deze krant had de gemeente nog niet gereageerd. We houden u op de hoogte.• *(MP)*

DIEREN IN DE WIJK

DIEREN OP GEVELSTENEN EN ALS ORNAMENTEN

door José Plevier

Je loopt er jaren voorbij zonder dat het je opvalt en je je afvraagt wat het daar doet: een sculptuur, gevelsteen of andere decoratie met de afbeelding van een dier. De talloze leeuwen die een Leids wapenschild in de klauwen hebben laten we hierbij even buiten beschouwing, hoewel een opsomming daarvan zeker ook interessant is.

Paardenkop op Kaiserstraat 25 | Op gezag van koning Lodewijk Napoleon werd in de Kaiserstraat in 1807 een militaire rij- en veeartsenijschool gevestigd. Later diende deze manege voor studenten die een toekomst in Indië tegemoet gingen. De manege (met bak) heeft bestaan tot eind jaren '60 van de vorige eeuw. Daarna werd hier de universitaire mensa De Bak gevestigd. In 2002 nam Studentencentrum Plexus zijn intrek in het gebouwencomplex. De toegangspoort is het enige wat nog rest van de voormalige manege.

Paardenkop boven de poort van de oude universiteitsmanege, foto Historische Vereniging Oud Leiden

Paard boven poort Galgewater 8 | Een sluitsteen in de boog van het poortje met daarop een afbeelding van een paard met het jaartal 1615. Tegenwoordig geeft dit poortje toegang tot een aantal woningen van het Neeltje van Zuytbrouckhof. Dit woningcomplex werd in 1981 gebouwd op het terrein van de in 1978 gesloopte Rotogravure. De herkomst van de gevelsteen is mij niet bekend.

Gevelsteen met paard, foto Sarah Hart

Paard en draak op de Doelenpoort hoek Groenhazengracht - Doelengracht | De Doelenpoort uit 1645, is ontworpen door Arent van 's Gravensande. Afgebeeld is de heilige Georgius (Sint-Joris) van Cappadocië op zijn paard. Hij wordt traditioneel weergegeven als drakendoder. De draak stond symbool voor het heidendom. Hier dus een mooie combinatie van twee dierfiguren. Sint-Joris is als patroonheilige van onder andere soldaten ook de schutsheilige van het Voetboogschuttersgilde. Vandaar dat hij de poort siert die toegang gaf tot de Doelen, het oefenterrein van de Leidse Schutterij. Er is overigens ook nog een Sint-Joris te paard te vinden in het trapportaal van Arsenaalstraat 28: een muurschildering ter verfraaiing van de kale muur door Judith van der Meer. •

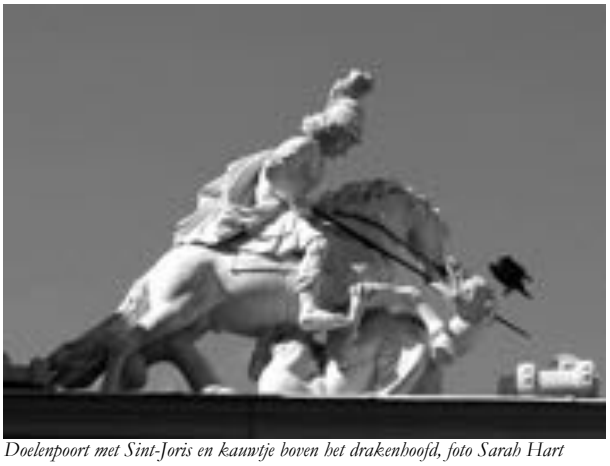

Doelenpoort met Sint-Joris en kauwtje boven het drakenhoofd, foto Sarah Hart

(STADS)ONTWIKKELING

AALMARKTGEBIED NA VIJFTIEN JAAR OPGEKNAPT

door Rob Onel, secretaris Stichting Aalmarktgebied, met Stance Eenhuis - voorzitter

Eind vorige eeuw is de gemeente Leiden al begonnen met het maken van plannen voor de ontwikkeling van het Aalmarktgebied. Toen werd het 'Winkelhof'plan gepresenteerd, dat bestond uit de bouw van een groot winkelcentrum tussen de Breestraat, de Mandenmakerssteeg en de Aalmarkt. Voor de uitvoering van dat plan zou de historische bebouwing grotendeels gesloopt moeten worden. Dat ging de gemeenteraad te ver en het plan werd daarom niet uitgevoerd. Er volgden nieuwe plannen, waarvan de uitvoering nu bijna is voltooid. De nieuwe Catharinasteeg is onlangs feestelijk door wethouder Paul Laudy geopend. In de loop van het jaar zullen ook de winkels tussen de Catharinasteeg, Waalse Kerk en Stadsgehoorzaal geopend worden. Hieronder de voorgeschiedenis.

Protest van de Stichting Aalmarktgebied

Om grootschalige sloopplannen zoals deze in de toekomst te voorkomen is op 1 januari 2000 de Stichting Aalmarktgebied opgericht door een groep betrokken en bezorgde Leidenaren. De groep bestond uit bewoners van het Aalmarktgebied en de Pieterswijk, en verschillende Leidenaren die de bouw van een appartementengebouw in de tuin van het Koninklijk Militair Invalidenhuis aan de Hoge Rijndijk hadden voorkomen door het organiseren van een gemeentelijk referendum. Caroline Han, Rob Onel, Gert van Kleef en Joop Gijsman vormden de kern van het eerste bestuur.

Logo van de Stichting Aalmarktgebied, collectie Stichting Aalmarktgebied

Nieuw Aalmarktplan

Daarna is er door projectontwikkelaar MAB een plan gemaakt voor het gebied. Ook in dat plan zat vooral veel ruimte voor winkels. Daar kwam zeer veel weerstand tegen van de wijkverenigingen én uit een brede laag van de Leidse bevolking. Het was aanleiding voor de oprichting van een projectgroep die onder leiding van oud wethouder Cees Waal een alternatief plan maakte: het Nieuw Aalmarkt Plan (NAP). In dat plan was ook ruimte voor culturele activiteiten opgenomen, zoals een theatercafé en een tweede zaal voor de Stadsgehoorzaal in de oude Aalmarktschool.

Crisis | Projectontwikkelaars MAB en ASR-Vastgoed

Toen in 2008 de economische crisis losbarstte durfde projectontwikkelaar MAB de bouw van al die winkels niet meer aan. De gemeente heeft toen zelf opdracht gegeven tot een ontwerp voor de Aalmarktschool, gebaseerd op het plan van de projectgroep NAP. Daar kwam een compromis uit met winkels op de begane grond en in de kelder, en een tweede zaal voor de Stadsgehoorzaal op de eerste verdieping: de Aalmarktzaal. De gemeente gaf zelf de opdracht voor de herbouw van de Aalmarktschool met deze Aalmarktzaal. Inmiddels waren de laatste bewoners en de meeste winkels uit het gebied vertrokken. De gemeente moest wat doen aan die leegstand en ging daarom in 2010 op zoek naar een nieuwe projectontwikkelaar. Dat werd ASR-Vastgoed met het volgende plan voor de Aalmarkt. Ook in dat plan was veel winkelruimte opgenomen. Dat was nogal vreemd want de financiële crisis was inmiddels overgegaan in een economische crisis. Hierdoor moesten juist veel winkels sluiten, ook in de Breestraat.

De rol van V&D

Het warenhuis V&D heeft in al die jaren van plannen maken voor het gebied een onopvallende, maar doorslaggevende rol gespeeld. Volgens de gemeente moest V&D zelf maar uitmaken of het warenhuis ook werd verbouwd. Het V&D-blok in het gebied, ook wel het Waagblok genoemd, was nooit onderdeel geweest van de Aalmarktplannen die door de projectontwikkelaars werden gemaakt. Maar het zogenaamde 'Gat van Van Nelle' was dat wel. Dat gat in de bebouwing werd door V&D gebruikt voor de bevoorrading van het warenhuis. En omdat V&D dat voorlopig zo wilde houden, waren alle plannen alleen daardoor al in feite onmogelijk. V&D had door het 'Gat van Van Nelle' een ijzeren greep op het Aalmarktgebied.

Toen ineens een plan voor de verbouwing van het V&D-warenhuis werd gepresenteerd als eerste fase van het Aalmarktplan wekte dat daarom veel verbazing. Die verbazing werd nog groter toen duidelijk werd dat dit plan bestond uit een restauratie van het gebouw en van de monumenten in de Breestraat die door V&D werden gebruikt, zoals de Vergulde Turk. Bovendien zouden de panden in Breestraat tussen de Mandenmakerssteeg en de Vergulde Turk wél worden gesloopt, maar de gevels van die panden werden in de oude stijl herbouwd.

Het gesloopte Van Nelle gebouw aan de Aalmarkt rond 1930, collectie onbekend

ASR - Vastgoed

Opvallend was ook dat de verbouwing van V&D door Provast werd uitgevoerd, de projectontwikkelaar van V&D, maar door ASR werd gefinancierd. Later werd duidelijk wat hier achter zat, toen de financiële zorgen van V&D in de publiciteit kwamen (onder andere door een brief van V&D aan de eigenaren van de V&D panden, waarin de betaling van de huur werd uitgesteld). Toen bleek dat ook ASR, als eigenaar van het V&D gebouw in Leiden, zo'n brief had gekregen. ASR was dus niet alleen de beoogde ontwikkelaar van het Aalmarktgebied, maar had daar maar vast een voorschot op genomen door het V&D gebouw te kopen.

In het voorjaar van 2014 was ASR ineens helemaal niet meer zo zeker over het succes van het Aalmarktproject. De gemeente meldde toen dat ASR van het contract over de ontwikkeling van de Aalmarkt af wilde omdat de financiering niet meer mogelijk zou zijn. En zo nam de zaak weer een vreemde wending na alle verrassingen uit de voorgaande jaren. Eerst wel de verbouwing van V&D financieren en kort daarna melden dat voor het Aalmarktproject geen geld meer was? ASR moet gedacht hebben: laten we het V&D gebouw kopen en de verbouwing betalen. Dan hebben we vast een goede belegging in het centrum van Leiden. En als V&D wordt gesloten, kunnen we de winkelbedrijven die belangstelling hebben voor het Aalmarktgebied, altijd nog in het V&D gebouw onderbrengen.

Stichting Aalmarktgebied

De Stichting Aalmarktgebied heeft zich altijd constructief ingezet voor de ontwikkeling van het gebied en daar ook voorstellen voor gedaan. Toch was de Stichting Aalmarktgebied wel blij met het bericht van ASR over het stoppen van het Aalmarktproject. Want in het plan van ASR zat een doorbraak van het 'Gat van Van Nelle' aan de Aalmarkt naar de Breestraat. Daarvoor zou het rijksmonument Breestraat 68 gesloopt moeten worden. De Stichting is daar altijd een groot tegenstander van geweest en heeft dat sloopplan tot aan de Raad van State bestreden. Helaas heeft de Raad van State het beroep tegen de sloop in juli 2015 afgewezen en kon de gemeente het plan voor de aanleg van de verbinding tussen de Breestraat en de Aalmarkt doorzetten.

Daarna is er door de gemeente met ASR gezocht naar een oplossing voor de uitvoering van het Aalmarktplan. Het V&D gebouw was inmiddels opgeknapt en weer geopend. En in de herbouwde panden naast V&D in de Breestraat was een grote winkel uit de Haarlemmerstraat gekomen. Maar in het eigenlijke Aalmarktgebied, tussen de Stadsgehoorzaal en de Mandenmakerssteeg was na al die jaren van plannen maken nog steeds niets gebeurd.

Na vijftien jaar eindelijk de start

Eind 2015 is die oplossing dan toch nog gevonden en is het Aalmarktproject, na vijftien jaar plannen maken, eindelijk van start gaan. Waar die oplossing uit bestond, is niet precies bekend gemaakt. Maar de verdeling van de kosten van het project tussen de gemeente en ASR was vast een belangrijk onderdeel. Omdat de gemeenteraad daar achter stond, heeft de Stichting Aalmarktgebied zich daar maar bij neergelegd. Want het Aalmarktgebied moest eindelijk worden aangepakt, ook als dat helaas tot gevolg had dat rijksmonument Breestraat 68 gesloopt zou worden. Van begin 2016 tot halverwege 2017 is er in het Aalmarktgebied door de Leidse aannemer Du Prie volop gerestaureerd, gesloopt, en gebouwd. Als meest opvallende resultaat daarvan is op 7 juni 2017 de Catharinasteeg, de nieuwe verbinding tussen de Aalmarkt en de Breestraat, geopend door wethouder Laudy. Daarvoor was al de brug tussen het Waaghoofd en de Korte Mare weggehaald, die in de jaren zeventig als noodbrug was gebouwd om fietsers van de Hoogstraat af te halen. Als belangrijk onderdeel van het Aalmarktproject is nu vanaf de Stille Mare een brede brug gebouwd die direct aansluit op de nieuwe Catharinasteeg.

Sloop en behoud

Met de openstelling van de nieuwe steeg is ook in het gebied tussen de steeg en de Mandenmakerssteeg een grote modewinkel geopend. Als je door die winkel dwaalt, van voor naar achter en van verdieping naar verdieping, dan kun je de vervlechting tussen het behouden en restaureren van oude panden en de bouw

van nieuwe panden, goed zien. Het gebruikelijke interieur van een moderne modewinkel zal de bezoeker weliswaar als eerste opvallen, maar daar tussendoor kom je ook 'vreemde' oude gebouwonderdelen tegen, zoals poortjes, doorgangen, trappen, oude muren en doorkijkjes op onverwachte plekken door ramen naar schuine daken met dakpannen. Die bouwhistorische onderdelen zijn het zichtbare en tastbare bewijs van vijftien jaar strijd voor het behoud van historisch waardevolle panden in het Aalmarktgebied.
In de loop van dit jaar zullen ook de winkels tussen de nieuwe steeg en de Waalse Kerk/Stadsgehoorzaal geopend worden. Daar zal de vermenging tussen oud en nieuw wellicht nog sterker ervaren kunnen worden omdat Breestraat 66 - de oude Leidse poptempel LVC - en de monumentale panden aan de Aalmarkt zijn opgenomen in dit blok. Al met al aanleiding voor de leden van de Stichting Aalmarktgebied en alle Leidenaren die zich in de afgelopen jaren hebben ingezet voor het behoud van de historische bebouwing, om straks met gemengde gevoelens door het nieuwe Aalmarktgebied te dwalen. Vooral omdat door de sloop van rijksmonument Breestraat 68 een lelijk gat is geslagen in de historisch fraaie gevelwand van de Breestraat. Maar daar staan onverwachte resultaten van de inzet voor behoud tegenover. Zoals op de eerste plaats het gerestaureerd gedeelte van de middeleeuwse gebouwen van het Catharinaklooster. Dat ligt nu aan de nieuwe Catharinasteeg en kan daardoor goed van buiten en vanbinnen bekeken worden.

Breestraat met Stadsgehoorzaal, Waalse kerk en Catharinaklooster. Fotograaf en datum onbekend

Ruim vijftien jaar geleden heeft de ontdekking van dit uitzonderlijk oude gebouwdeel van het Catharinaklooster door de bouwhistoricus Jan Dröge, een belangrijke stimulerende rol gespeeld bij de oprichting van de Stichting Aalmarktgebied en ook in de strijd voor het behoud van het gebied. Toen kon dat gebouw alleen bekeken worden door clandestien het 'Gat van Van Nelle' een stuk in te lopen, of langs een kruip-door-sluip-door-weggetje via Breestraat 66.

Gevelsteen?
De Leidse binnenstad staat o.a. bekend door de vele muurplaten en muurteksten die er op allerlei plekken zijn aangebracht. De voltooiing van het Aalmarktproject na vijftien jaar plannen maken is wellicht een goede aanleiding om op het overgebleven deel van het Catharinaklooster een muurplaat aan te brengen waarin de turbulente geschiedenis van het gebied op een aansprekende manier wordt gememoreerd. •

steun het Leids Carillon Genootschap

Er zit muziek in de lucht...

Steun het Leids Carillon Genootschap voor maar € 20,- per jaar.
leidscarillongenootschap@gmail.com
www.leidscarillongenootschap.nl

HISTORIE

LENEN VAN DE LEIDSE LOMMERD

door Piet de Baar

Waar de Lombardpoort in de Nieuwsteeg nu naar een stil achtererf vol sociale nieuwbouw leidt, had je in vroeger eeuwen vaak een oploop op de stoep. Vooral op zaterdagmiddag en maandagmorgen was het er een drukte van jewelste. Daar zag je dan vooral vertegenwoordigers van een wel heel speciaal beroep: inbrengster bij de Bank van Lening. De inbrengsters haalden en brachten panden en zorgden voor de financiën die daarmee gemoeid waren. Zaterdags en maandags hadden de huisvrouwen het te druk om naar de Nieuwsteeg te gaan. Op zaterdag moest

alles spic en span gepoetst worden voor de zondag. De ramen werden gelapt en het hele gezin ging in de teil waarvoor heet water gekookt moest worden. Maandag was wasdag; al vóór dag en dauw stond de ketel op het vuur of werd er bij een water- en vuurvrouwtje heet water gekocht. En de mannen dan? Allereerst werden zij niet graag gesignaleerd in de Nieuwsteeg en op zaterdag was hun eerste gang nadat ze hun weekloon ontvangen hadden naar kroeg. Tenzij ze door hun vrouw onderschept waren en hun loon ingeleverd hadden. Toch zagen veel van die armoelijders nog kans om zich op zondag een stuk in de kraag te zuipen, waardoor ze maandag lam waren en een 'blauwe maandag' van hun kater moesten bekomen, en met een kater naar de lommerd gaan was niet aanlokkelijk. Kortom, er was een gat in de markt dat de inbrengsters opvulden. En zo kon het gebeuren dat de mooie zondagse jas of het bijbeltje met goudbeslag op zaterdag bij de lommerd werd opgehaald om op maandag opnieuw beleend te worden (de bank werd ook wel 'de kleerkast van Leiden' genoemd). Het weekloon was op, maar evengoed kwamen op maandagmiddag de fondsbode en huurophaler langs die helaas geen krediet gaven.

Nieuwsteeg 6 tot 10 in de jaren '30 met rechts op de foto de Lombardpoort, collectie ELO

Pandverbeuren

Op zwart zaad zitten, is van alle tijden. Al in de Middeleeuwen kon je geld krijgen tegen inlevering van een pand, meestal een kostbaar ding dat niet dagelijks nodig was. Je kon dat dan terugkrijgen tegen betaling van de geleende som plus een flinke rente, soms zelfs woekerrente. Omdat er van kerkelijke zijde een verbod uitgevaardigd was om rente in rekening te brengen, kwam de branche in handen van de joden, voor wie dat gebod niet gold. Of van de geldschieters uit Lombardije, Italianen uit de buurt van Milaan. Deze Lombarden vormden een kaste: ze trouwden allemaal onderling. Vanaf ruwweg 1400 tot 1655 mochten zij ook in Leiden pandhuizen hebben. Ze kregen eerst van de graaf van Holland en vanaf 1578 van het stadsbestuur een octrooi. Daarin werd heel precies vastgelegd hoeveel rente ze mochten rekenen en wat er zou gebeuren als panden niet ingelost zouden worden. De Lombarden hielden er dusdanige praktijken op na dat de klanten ze als geldwolven en afpersers beschouwden. Slechts enkelen waren geliefd vanwege hun menswaardige benadering. Toch leidde het vaak tot gedoe, waarbij het stadsbestuur dan weer moest proberen de kool en de geit te sparen. Dit was in Leiden voor het stadsbestuur in 1675 aanleiding om het octrooi niet te verlengen. De toenmalige houders van de bank van lening werden uitkocht.

De Bank van Leening

De Bank van Leening had eeuwenlang op verschillende plaatsen in de stad gezeten, vaak op het Rapenburg. In 1598 werd hij op het Pieterskerkhof gevestigd, in het pand waar Rudolf Snellius gewoond had en later de Bibliothèque Wallonne zat. In 1655 liep het octrooi van de lombard J.F. Tartarolis af en het stadsbestuur vergunde dat toen voor twintig jaar aan het drietal Cornelis Ormea, houder van een 'tafel van lening' te Haarlem, Cornelis van der Bouchorst en Sebastiaen de Coningh, houders van de bank van lening te Katwijk aan den Rijn. Ze konden het oude pand van de Bank niet overnemen en dus moest er zo snel mogelijk in de buurt een ander pand worden gezocht. Via een notaris als tussenpersoon verkocht de toenmalige eigenares van wat nu Nieuwsteeg 6 is en de Lombardpoort deze panden in 1657 voor f 3.035,-- aan Bastiaen de Coningh, waarschijnlijk ten behoeve van alle drie de partners. Tegelijkertijd werd het erf erachter, dat officieel al wel verkocht was maar nog niet aan de kopers was overgedragen, op bevel van het stadsbestuur ook aan dat drietal verkocht. Op het erf lieten ze in 1657 een groot gebouw neerzetten, waarin al de beleende panden geborgen konden worden. Dat is in wezen het pand zoals het er nu nog steeds staat, zij het dat door de ramp met het kruitschip een flink deel totaal herbouwd moest worden.

In 1661 verkocht Cornelis Ormea zijn deel voor f 5.500 aan zijn beide partners, die kort daarna overleden. Namens de erven Van der Bouchorst trad vervolgens zijn weduwe op, namens Bastiaan de Coningh zijn zoon mr. Jan de Coningh. Zij moeten zwaar teleurgesteld zijn geweest toen de stad in 1675 het octrooi niet meer wilde verlengen. Ook al moesten ze ieder jaar f 6.110 aan de stad afdragen, de totale inkomsten werden berekend op zo'n f 22.000, de uitgaven op rond de f 15.200. Nu hoefde de stad niet de volle winst te hebben— men wilde eerder de tarieven naar beneden bijstellen tot voordeel van degenen die gedwongen waren hun panden te belenen. Eventuele winst zou gaan naar een tweede Aelmoesseniers Weeshuys, naast dat aan de Hooglandse Kerkgracht. Stadsarchitect Willem van der Helm maakte er meteen plannen voor. Het zou aan de Oude Vest gebouwd worden op de plaats van het latere hof Meermansburg. De plannen werden niet uitgevoerd, zodat de winst in de stadskas verdween. De gebouwen werden voor f 3.000 gekocht en de beleende panden voor f 12.000 overgenomen. Zo kon eind 1675 de Leidse Stads Bank van Leening van start gaan.

Rijkmaker of verliespost?

Allereerst werden alle panden die niet meer gelost zouden worden, publiekelijk verkocht. Ook moest de stad kapitaal inleggen, of althans garanderen voor flink wat meer dan f 1000.000, en dat was vroeger enorm veel geld, zelfs voor

een stad. Het personeel, zeven man, werd overgenomen—er waren twee jongens bij die als duvelstoejagers de panden moesten opbergen en halen en daarom ook wel 'bovenlopers' genoemd werden—maar daarna kon de zaak aan de gang. Ondanks de verlaagde tarieven heeft de stad een tijd lang aardige winsten kunnen boeken. Zo was de winst tussen 1784 en 1794 rond de f 155.000, al beweerden kwade tongen dat het f 220.000 was. Later werd dat wel anders. In de 19e eeuw moest er vaak geld bij, soms wel meer dan f 10.000 per jaar. Ook in de 20e eeuw was de bank geen rijkmaker. Zelfs de vier jaarlijkse publieke verkopingen van 'verstane' panden (panden die niet binnen de gestelde tijd gelost waren) brachten meestal niet zoveel op dat het tekort gedekt werd. Het was toen al een 'sociale' bank geworden zonder winstoogmerk. Het verhaal gaat dat de klok die nu aan de achterzijde van het pand in de hoek onder een afdakje zit, geluid werd voor de verkoping mocht beginnen.

Inbrengsters

Het aantal inbrengsters was niet zo heel groot en moest in 1795 teruggebracht worden tot twaalf. In 1835 waren het er nog maar zeven. Ze moesten boven de deur van hun woning of kantoor een vast, houten bord plaatsen met het opschrift: 'Gequalificeerde Inbrengster bij den Stads Bank van Leening', en hun naam, zodat de klant wist met wie hij te doen had. Wie geld kwam halen en een pand bracht hoefde niet zijn volle naam te melden, maar mocht volstaan met een letter. De inbrengsters moesten alles registreren en aan de 'aanbrenger' een voorbedrukt briefje geven met het stempel van de bank en de gegevens. Ze moesten de aanbrenger meteen betalen en dat ook op het briefje vermelden. In principe werd de waarde van het pand dus beoordeeld door de inbrengsters, tenzij het zilver, goud of andere minder courante kostbare zaken betrof. Daarvoor had de bank speciale taxateurs en een aparte Goudkamer.

Voormalige Bank van Lening Nieuwsteeg 8 bij de verbouwing in 1989, collectie ELO

De beloning van de inbrengsters was ongeveer 1% van de waarde van de panden. Hun reglement was zeer uitvoerig en je zou dus denken dat er weinig geknoeid kon worden, maar toch waren er telkens weer misstanden. Zo leenden de inbrengsters aan goede klanten meer dan zij er later bij de Bank voor terugkregen. Soms werden panden niet eens naar de Bank gebracht, maar thuis gehouden totdat ze een week later weer afgehaald werden: de veel voorkomende 'weekpanden'. Ook bleek er in 1798 een flinke fraude te zijn door een van de klerken, die panden verduisterde. Daarbij waren wellicht een of meer inbrengsters betrokken. Het leidde ertoe dat in 1873 geadviseerd werd om het systeem van inbrengsters maar helemaal af te schaffen. Dat gebeurde uiteindelijk in 1875. In de armere wijken was er al gauw weer behoefte aan belenen dichterbij huis. Overal kwamen er stiekeme pandjeshuizen bij, waartegen in 1885 flink opgetreden werd. Maar dat leidde weer tot een stortvloed aan nieuwe panden bij de Bank van Leening. Daarom opende die in augustus 1885 hulpkantoren op het Utrechtse Veer (later Langestraat 4a) en de Lammermarkt 67 (hoek Nieuwe Mare). Maar in de loop van de tijd verminderde het aantal beleningen op onderpand flink en raakte het verstrekken van krediet met een schuldbekentenis of pensioenuitkering als onderpand in zwang. Dat leidde ertoe dat in januari 1933 het hulpkantoor aan de Langestraat gesloten werd, waarna de naam van de Bank veranderde in Gemeentelijke Hulpbank. Omdat die naam niet duidelijk was werd deze in 1939 in Gemeentelijke Volkscredietbank omgezet. Het belenen van panden werd in 1954 afgeschaft. Wat er nog aan panden lag, werd op 24 december geveild.

Verbouwing

Nieuwsteeg 6, de ambtswoning van de directeur, werd in 1932 bij Nieuwsteeg 4 getrokken zodat er een complex ontstond: de nummers 4 tot 10 (nummer 8 was de Lombardpoort). Een verbouwingsplan werd steeds uitgesteld en uiteindelijk afgesteld. In september 1954 vond er een fusie plaats en ontstond de Gemeentelijke Dienst voor Kasbeheer en Kredietwezen. In Nieuwsteeg 4 tot 8 bleef de kasafdeling van de dienst Kredietwezen gehandhaafd, maar nog in 1958 moesten ambtenaren van de dienst Gemeentewerken hier wekelijks hun loonzakje halen tot die dienst naar de Stadstimmerwerf verhuisde. Men kon er nog uitsluitend terecht voor aflossingen op verkregen kredieten. Dat betaalkantoor werd in 1965 overgeplaatst naar het Stadhuis. De gebouwen werden daarna grotendeels door de Gemeentepolitie in gebruik genomen. De kredietverlening werd in 1970 overgenomen door de dienst Financiën. Vanaf 1974 heette deze Gemeentelijke Kredietbank. Omdat die in het Stadhuis een wat verborgen bestaan leidde, werd hij verplaatst naar Breestraat 24 en daar officieel geopend op 11 december 1987. Maar de tijden veranderen, ondanks de naamswijziging in Stadsbank is ook deze dienstverlening inmiddels door de gemeente gestaakt. •

BESTUUR

STADSONTWIKKELING EN DE VISIE VAN WIJKVERENIGING PAL

door Jan Pieters

Het is goed wonen in de binnenstad. Dat moet zo blijven, maar gaat niet vanzelf. De gemeente maakt plannen en bewoners mogen aangeven wat zij willen. De wijkvereniging (PAL) wil dat graag met de wijkbewoners doen. We willende de gewenste ontwikkelingen met u bepalen en onze visie vervolgens aan de gemeente voorleggen. Daarna kan er een wijkplan opgesteld worden, dat als basis kan dienen voor afspraken over de uitvoering. We

verzoeken u derhalve om enquête in te vullen op onze website: www.pieterswijk.nl.

Ledenvergadering PAL 2017, foto Sonja Wagemans

Karakteristiek van de wijk

Onze wijk is een grote, gevarieerde wijk met rond de 5000 bewoners. Maar liefst 46% van hen is jonger dan 29 jaar. Het overgrote deel is student, de overige 54 % bestaat vooral uit ouderen en ex-pats. Jongeren en ex-pats blijven gemiddeld maar kort in de wijk wonen, wat sociale cohesie bemoeilijkt. Studentenverenigingen voelen zich wel in toenemende mate bij de wijk betrokken en organiseren van alles en nog wat voor bewoners, zoals de gewaardeerde activiteiten voor kinderen op Koningsdag of schoonmaakacties. Met ex-pats verlopen de contacten moeilijker, ze vormen geen vastomlijnde groep. Gezinnen en ouderen hebben hun eigen behoeften. Zijn al deze groeperingen en hun woonbehoeften samenhangend in kaart gebracht?

Stedelijke functies zijn in onze wijk ruim vertegenwoordigd, soms op een bijzondere manier. Neem het Pieterskwartier met al zijn kleine winkeltjes in stegen en nauwe straatjes. Zoiets vind je in geen enkele andere Nederlandse binnenstad. Onze winkels hebben klanten uit de regio en soms zelfs uit het hele land. Verder zijn er monumenten, musea, en attracties zoals de Hortus en de Sterrewacht. De wijk heeft maar één gebrek: er is weinig groen en er zijn nauwelijks pleinen of parkjes om je te verpozen, met uitzondering natuurlijk van het Van der Werfpark.

Stadsontwikkeling

De gemeente heeft de laatste jaren vooral ingezet op het versterken van de economische structuur van de binnenstad. Mede daardoor hebben we veel meer hotels, horeca, terrassen en evenementen in de stad gekregen en ook het toerisme is toegenomen. Het aantal studenten is fors gegroeid, net als het aantal inwoners, want mensen trekken weer naar de stad. Bovendien bestaan gezinnen uit steeds minder personen en blijven ouderen langer zelfstandig wonen. Dat maakt het nodig om woningen bij te bouwen, en de druk op de beperkte, openbare ruimte wordt alsmaar groter. Er moeten parkeerplaatsen, fietsenstallingen, speelplaatsen, openbaar vervoer en groen bij komen. Binnen afzienbare tijd, stappen we ook nog eens van aardgas over op duurzame energie en ook dat vereist grote aanpassingen in de stad. Verder zijn er hittegolven en stortbuien te verwachten als gevolg van klimaatverandering, ook daar zal rekening mee gehouden moeten worden.

Woonkwaliteit

Al deze veranderingen beïnvloeden elkaar en het is duidelijk dat we goed na moeten denken over de woonkwaliteit van onze binnenstad. Bevolkingssamenstelling, huisvesting en de behoefte aan winkels en voorzieningen hangen nauw samen. Ontwikkelingen kunnen geruime tijd goed samengaan, maar als het evenwicht wordt verstoord dan zijn ze moeilijk bij te sturen. Als er in een bepaalde buurt bijvoorbeeld te veel huizen in kamers opgesplitst worden (verkamering) en de bevolkingssamenstelling te eenzijdig wordt, dan tast dat de woonkwaliteit aan. Samen met de buurt iets leuks ondernemen is er dan niet meer bij, sociale controle verdwijnt en de huizenprijzen stijgen exorbitant. De binnenstad van Venetië, of Brugge heeft bijvoorbeeld door een overdaad aan toerisme in betrekkelijk korte tijd veel van zijn oorspronkelijke bewoners verloren, omdat wonen er niet meer aantrekkelijk (en betaalbaar) was. Amsterdam kent dat probleem ook. Is Leiden het volgende slachtoffer? Wat gebeurt er als de binnenstad door toeristen overlopen wordt, of kamerbewoners?

Wat Leiden aantrekkelijk maakt voor bezoekers is herhaaldelijk onderzocht, maar we weten veel minder goed wat bewoners willen. Schuurt het economische belang met hun belangen? Onderzoek is dringend gewenst, maar ligt niet binnen onze mogelijkheden. We willen de gemeente vragen om dat samen met ons te onderzoeken.

Om welke punten gaat het?

Ruimte | Leiden moet de komende jaren 10.000 woningen bijbouwen, ook in de binnenstad. De ruimte is beperkt en de druk groot. Waar laten we al die mensen? Hoe vangen we de bijbehorende verkeersdrukte op? Sluipverkeer is nu al een plaag in de wijk, evenals verkeerslawaai en parkeeroverlast.

● *Er is een grondige verkenning nodig van de ruimtelijke mogelijkheden. Ook moet er antwoord komen op de vraag hoe de verkeersdrukte beperkt kan worden. Stel je de binnenstad alleen voor bestemmingsverkeer open? Hoe kun je het OV bevorderen? Waar laat je fietsen en brommers?*

Permanente bewoning in plaats van verkamering | Als mensen lang in de stad blijven wonen is dat beter dan wanneer ze er maar kort wonen. Er is meer sociale cohesie en de gemeente kan er haar beleid makkelijker op afstemmen. De gemeente moet verkamering tegengaan en bouwverordeningen handhaven, met de regels wordt te vaak de hand gelicht. Dat geldt ook voor de wildgroei aan Airbnb en hotelaccommodatie.

● *Hoe hou je sociale cohesie en woonkwaliteit als de huidige tendens van verkamering zich doorzet?*

Minder vrachtverkeer | De nauwe straten en steile bruggetjes in onze wijk leveren problemen op voor de steeds zwaardere vrachtauto's die winkels en horeca bevoorraden. Als het nieuwe bestemmingsplan in werking treedt wordt dat probleem alleen maar groter. In winkels is dan ondersteunende horeca toegestaan, met als gevolg dubbele bevoorrading. Webshops zorgen ook voor een toenemende verkeersdrukte omdat de bestellingen per auto worden bezorgd.

● *Bevorder bevoorrading op overslagplaatsen buiten de stad, bepaal vaste tijden, stel geschiktere routes vast en bevorder bezorging over het water.*

Meer Openbaar Vervoer (OV) | Meer OV en minder auto's verlichten de druk op de schaarse ruimte. De woonkwaliteit wordt hoger door minder fijnstof en verkeerslawaai.

● *Maak het OV in de binnenstad aantrekkelijker door een fijnmaziger OV-netwerk, gecombineerd met busjes. Grote haltes om over te stappen kunnen beter gespreid worden, ook al betekent dat vaker overstappen.*

De fiets in plaats van de auto | In de stad vervangt de fiets steeds vaker de auto en de behoefte aan fietsenstallingen groeit. Dat geeft overlast, je kunt je huis nu al vaak niet meer

in door lukraak gestalde fietsen. Veiliger fietspaden en kruisingen zijn ook hard nodig.
● *Bouw inpandige fietsenstallingen, geeft de fiets op kruisingen voorrang en leg meer vrij liggende fietspaden aan. Laat brommers en scooters op de weg rijden.*

Handhaving van de verkeersregels | De 30 kilometerzone is een farce zolang er geen maatregelen zijn om hardrijden te beperken. Parkeerplaatsen voor vergunninghouders worden niet als zodanig herkend en moeten beter gemarkeerd worden.
● *Belemmer hardrijden door veranderingen in het wegprofiel en controle, markeer parkeerplaatsen voor vergunninghouders beter en gebruik parkeergarages ook voor parkeren door vergunninghouders.*

Pleinen en groen | Onze wijk heeft maar weinig pleinen, speelplaatsen en parken. Daar moeten er meer van komen met het oog op de volksgezondheid.
● *Laat in de binnenstad alleen bestemmingsverkeer toe en zet parkeerterreinen om in speelplaatsen, pleinen en groen.*

Garenmarkt | Eind 2019 is de ondergrondse parkeergarage klaar. Gelukkig heeft de gemeenteraad ingezien dat parkeren er bovenop geen kwaliteit toevoegt. Er komt een aantrekkelijk plein, dat uitnodigt om de stad in te gaan.
● *Bevorder burgerparticipatie, deze heeft invloed. De werkgroep Garenmarkt bijvoorbeeld verzette zich tegen parkeren op het maaiveld en ontwikkelde ideeën voor de inrichting van het plein na de aanleg van de parkeergarage die met succes bij de gemeente zijn ingebracht.*
Duurzaamheid | De komende jaren wordt het gebruik van gas als warmtebron afgebouwd. De oude gasleidingen worden vervangen, of aangepast voor stadswarmte.
● *Als de stad dan toch op de schop gaat kunnen de straten voor langzaam verkeer en kinderen ingericht worden en er kunnen meer bomen worden geplant omdat er geen oude leidingen meer in de weg zitten.*
Klimaatverandering | De gemiddelde temperatuur stijgt, regenbuien worden heftiger en er komen meer hittegolven.
● *Om de regen op te vangen is aanpassing van het rioolstelsel nodig. Het weer open graven van gedempte grachten, de aanleg van daktuinen of gemeenschappelijke tuinen en de beplanting van steentuinen moeten overwogen worden. Groen geeft koelte en schaduw, waardoor de hitte draaglijker wordt.*

Niet overal terrassen | Met de verkoop van Rapenburg 48 is het bestemmingplan van het Pieterskerkplein gewijzigd. PAL heeft zich sterk gemaakt voor het behoud van de intimitiet van het plein—dus niet nog een terras, twee is genoeg. Dat geldt voor meer plekken in de wijk, bijvoorbeeld de Botermarkt.
● *Wij willen variatie en geen aaneengesloten, 100% uitgebate horecazones.*

Evenementen | Evenementen horen bij een stad. Ook wij genieten ervan, maar ze geven vaak overlast: neem de opbouw, afbraak, harde muziek, grote stromen bezoekers en achtergelaten afval. Veel hinder is te vermijden. Het frequente overleg tussen de wijkvereniging en de gemeente levert daar een goede bijdrage aan. Onderzoek laat zien dat bewoners evenementen minder hinderlijk vinden als er vooraf goed overleg was.
● *Evenementen moeten beter bij de locatie passen. We steunen dan ook de pogingen van het Centrummanagement om locatieprofielen op te stellen. Uit onderzoek blijkt dat minder harde muziek door evenementen bezoekers juist op prijs wordt gesteld.*

Geluid | Binnenstadbewoners worden overspoeld met geluid. De geluidsnormen van de WHO zijn vooral voor de nachtelijke uren veel strenger dan de Leidse.
● *Het verschil moet kleiner worden. De gemeente tolereert welbewust dat onze gezondheid geschaad wordt. Stengere regels en optreden als die overtreden worden zou helpen, maar ook meer sociale controle. Er valt nog heel wat te verbeteren.* •

BESTUUR

BERICHTEN

Roelof van den Berg (RvdB), Adri Klaassen (AK), Huub Frencken (HF), Aart Martin de Jong (AMdJ), Frank Mulder (FM), Marjolijn Pouw (MP), Giny Schoemaker (GS)

PIETERSWIJK

Breestraat-Mosterdsteeg-Botermarkt-Choorlammersteegblok
De gemeente heeft tot december nodig om het totale plan te beoordelen, inclusief datgene wat bij de ter visie legging is ingebracht. Er wordt ook nog overleg gevoerd met de aannemer. Naar verwachting start men in januari 2018 met de uitvoering van het plan. (FM)

Ketelboetersteeg - Langebrug Groen
Dit voorjaar heeft de gemeente op de hoek van de Ketelboetersteeg en Langebrug een amberboom geplant die is opgekweekt in Brabant. Deze boom komt in de plaats van de inmiddels gekapte gekapte, zieke, rode kastanje die er stond. De twee vanwege de bouw van de DUWO studentenappartementen gekapte bomen zullen hopelijk dit najaar door nieuwe worden vervangen, de plantgaten liggen er al een tijd. Het door DUWO beloofde groen in de straatjes en stegen achter de appartementen is ook nog steeds niet geplant. (AK)

Kamerling Onnes gebouw (KOG-gebouw)
Bewoners dienden bij de universiteit een klacht in over de felle, witte verlichting van de vernieuwde fietsenstalling van het KOG-gebouw. Overleg met de universiteit leidde ertoe dat de verlichting is aangepast. Deze is nu licht geel en meer in overeenstemming met de omgeving. Het is een goede zaak dat de Universiteit naar ons geluisterd heeft, en dit probleem heeft aangepakt. Compliment dus voor de Universiteit. (RvdB)

Langebrug
Sluipverkeer | Het bestuur van de wijkvereniging heeft enkele maanden geleden met wethouder Strijk de verkeerssituatie in de wijk besproken. De wethouder benadrukt in een schriftelijke reactie het belang van maatregelen om sluipverkeer in de wijk--met name op de Langebrug—tegen te gaan. In verband met de ingebrachte zienswijzen op het ontwerp verkeersbesluit om de rijrichting van de Langebrug om te draaien wordt dit najaar een maand lang een nulmeting uitgevoerd op het Rapenburg en een effectmeting van de mogelijke afsluiting voor snelverkeer van de Garenmarkt. De wethouder verwacht dat het nieuwe college, naar aanleiding van eerder gedane onderzoeken en in combinatie met de bovengenoemde tellingen, met concrete voorstellen zal komen om het sluipverkeer daadwerkelijk in te dammen. Wordt dus vervolgd. (AK)
Wegwerkzaamheden | De Langebrug is op de schop tot eind september, de Bewonersbrief van de gemeente is te vinden op: www.pieterswijk.nl. Vanwege de afsluiting rijdt er extra (sluip)verkeer door de rest van de buurt. Ook parkeren is er lastig. Dat wordt nog met de gemeente besproken. (AK)

Pieter Gerritsz. van der Speckhofje
Bewoners van het tussen de Nieuwsteeg en Langebrug gelegen Van der Speckhofje barricadeerden dit voorjaar de toegang tot hun hof. Ze waren de vernielzuchtige, wildplassende en lawaai makende nachtelijke bezoekers en de vele toeristen meer dan zat—het hofje vormt een doorgaande route in uitgaansgebied en gaat na 10 uur 's avonds niet op slot zoals andere hofjes. De reactie van de bewoners is begrijpelijk, maar wel vervelend voor bezoekers die er met liefde doorheen wandelen. Het hofje is intussen weer open, vanwege oude

rechten kunnen de poorten niet op slot. Zou afsluiting na 10 uur 's avonds het probleem oplossen? (MP)
Bord bij de poort van het Pieter Gerritz. van der Speckhoffe, foto Sarah Hart

ACADEMIEWIJK

Boisotkade | Met hulp van de gemeente, Vrienden van het Singelpark en vrijwilligers uit de buurt is het talud van de Boisotkade aangepakt. Daar was nogal wat achterstallig onderhoud. De gemeente stelde een budget beschikbaar, leverde het ontwerp en liet grond- en tegelwerk uitvoeren. De Vrienden van het Singelpark organiseerden de bespreking met de buurt en begeleidden de uitvoering. In maart was men al begonnen met snoeien en opschonen, in april werd de beplanting aangepakt. Het resultaat is prachtig. (MP)

Schoonmaak van de Boisotkade in het vroege voorjaar, foto Sarah Hart

Doelencomplex | De 58 woningen van woningbouwcorporatie De Sleutels op het Doeleneiland moeten volgens B&W gesloopt worden. Op het terrein wil de universiteit de nieuwe Humanitiës Campus bouwen. Of daar plaats is voor nieuwe woningen is de vraag. Als het aan de universiteit ligt niet, maar de gemeente is er niet duidelijk over. Het raadsbesluit is op 6 juli genomen, in juli 2018 moet er een nieuw stedenbouwkundig plan klaar zijn, waarin de woonfunctie alsnog is ingevuld. De klankbordgroep wil de besprekingen erover in september opstarten. De Leidse huurdersorganisaties en de bewonersvereniging hebben bezwaar aangetekend tegen de voorgenomen sloop. De landelijke koepel van huurdersverenigingen heeft zich achter dat bezwaar gesteld. Mochten er al woningen op het terrein komen, dan zullen dat zeker geen sociale huurwoningen zijn. Dan kun je van bewoners niet verlangen dat ze verhuizen, ook al niet omdat er geen degelijke compensatie is. De gemeenteraad heeft zich grotendeels achter het standpunt van B&W opgesteld. (GS)

Rembrandtbrug | Om de gemeente ertoe te bewegen de Rembrandtbrug (Weddesteeg ~ Kort Galgewater) in de huidige lichte kleuren op te schilderen in plaats van in de voorgenomen donkere die nu in zwang zijn, peilden Simone Robbers en Albert Kingma de mening van de buurt. Die geeft overduidelijk de voorkeur aan lichte kleuren. Van de 148 aangeschreven personen reageerden er 117, van wie 111 personen zich uitspraken voor wit of een lichte kleur en slechts 6 voor de donkere. Simone en Robert hebben wethouder Laudy om een onderhoud verzocht. De reactie is nog niet bekend. (MP)

Rembrandttuin | De Rembrandttuin aan het einde van de Weddesteeg bij het Galgewater is eind juni door wethouder Paul Laudy geopend. Initiatiefneemsters Simone Robbers en Hilde van der Meer vertellen verderop in deze krant hoe ze op het idee kwamen van een openbare tuin in hun buurt en hoe ze erin slaagden om hun plan uit te voeren. (MP)

LEVENDAAL-WEST

Doezastraat | Duurzaam ondernemen | De gemeente bood begin dit jaar tien ondernemers van de Doezastraat een scan en maat-advies aan voor energiebesparing. In mei presenteerden zij hun ervaringen. Nelly Brands, eigenaresse van kapperszaak Kapsones en voorzitster van de Ondernemersvereniging, gaf de aftrap: "Je hoeft niet alles zelf te doen", verklaarde ze. "Je belt Klimaatroute en zij voeren de scan uit, waarna het advies wordt opgesteld. Daarbij komen verlichting, schakeling van apparatuur, verwarming en isolatie aan bod. Als je het advies opvolgt kun je stevig besparen op je energiekosten. Hoe ver je komt is afhankelijk van het feit of je eigenaar bent van het pand of huurder, maar dat is logisch." Er zijn intussen al veel acties uitgevoerd. Ze dragen bij aan de 1,5 % energiebesparing die Leiden jaarlijks in samenwerking met de Omgevingsdienst West-Holland wil bereiken. Scan en advies zijn gratis, ze worden uitgevoerd door adviesbureau Klimaatroute. (MP)

Garenmarkt | Parkeergarage | De werkgroep Garenmarkt ontwikkelde ideeën voor de opzet van een mooi plein na de bouw van de ondergrondse parkeergarage op de Garenmarkt. Daarop is geen plaats meer voor geparkeerde auto's. De gemeenteraad nam deze gedachte unaniem over en vroeg B&W om "een groene en klimaatbestendige inrichting van de Garenmarkt", waarbij het college zou moeten beseffen dat "geparkeerde auto's geen bijdrage leveren aan de kwaliteit van de openbare ruimte". De werkgroep gaat verder met de ontwikkelingen van ideeën, het loont. Zie verderop in deze krant. (HF)

Jan van Houtbrug | De Jan van Houtbrug is gerepareerd, de contouren van de ovale rotonde zijn met verf in het wegdek aangebracht. De rotonde wordt voltooid als de parkeergarage op de Garenmarkt af is. Oversteken was wennen, maar het verkeer lijkt zich aan te passen. In oktober gaat het werk verder richting Hooigracht en Plantsoen. De ovale rotonde is bedacht om de doorstroming van het verkeer te verbeteren. Dat lukt zo te zien ook wel, maar het is jammer dat het verkeer weer als vanouds op de Jan van Houtbrug en de Zoeterwoudse Singel voor het stoplicht staat te ronken. Volgens de verkeersdeskundigen kunnen deze stoplichten niet weg, omdat je anders vanaf de Witte Singelkant van de Zoeterwoudse Singel het kruispunt met je auto niet meer veilig zou kunnen oversteken. Maar is oversteken met de auto daar nodig? Je zou het verkeer dat naar de overkant wil ook in een lus over de Lammenschans kunnen laten rijden zoals in Haarlem gebeurt bij de N 205 als je de Hazenpaterslaan uitrijdt. Het zou sluipverkeer over de Singels tegenhouden. (MP)

Steenschuur 16 | Levendaal 2 | Voor de panden Steenschuur 16 en Levendaal 2 is een logiesvergunning aangevraagd. Bewoners en het bestuur van wijkvereniging PAL hebben in een zienswijze hun bezwaar daartegen aan de gemeente kenbaar gemaakt: een logiesvergunning is strijdig met de door de gemeente in 2016 vastgestelde Ruimtelijk-economische horecavisie Leiden en de volgens het Bestemmingsplan bepaalde 'woonfunctie' van de panden. De buurt is bovendien al zeer dicht bevolkt na de in gebruikneming van de om de hoek gelegen DUWO appartementen. Enkele zienswijzen zijn te vinden op de website www.pieterswijk.nl (AK)

Van der Werfpark | Na het intensieve gebruik deze zomer is een opknapbeurt nog harder nodig. In het najaar zal men daar naar verwachting mee beginnen. De afgelopen weken is gewerkt aan een ontwerp, dat nog door verschillende afdelingen binnen de gemeente getoetst moet worden. Ongeveer eind september zullen betrokkenen nader worden geïnformeerd. (AK)

BESTUURSAGENDA

Buurtkaderoverleg | In het overleg van april zijn vooral zaken van algemene aard behandeld, zoals de rol van sociale wijkteams, BOA's of wijkagenten en de instelling van whatsappgroepen. Stelselmatige overlast van mensen die niet zijn aangepast kan in het vervolg gemeld worden bij Zorg en Overlast. Het meldpunt is op werkdagen van 09.00 – 17.00 uur te bereiken onder nummer 088 - 308 36 20 of via Internet (Meldpunt Zorg en Overlast Zuid Holland). Eventuele punten die onze wijk aangaan voor het oktoberoverleg graag melden aan info@pieterswijk.nl . (AMdeJ)

EVENEMENTEN

Evenementen | Van der Werfpark Garenmarkt, Van der Werfpark en Doezastraat worden door de gemeente wat evenementen betreft als drie-eenheid beschouwd. Nu de Garenmarkt door de bouw van de parkeergarage voor evenementen tijdelijk onbruikbaar is geworden, worden deze het Van der Werfpark in geschoven. Dat kan het kwetsbare parkje niet hebben. Het staat vol oude, bijzondere bomen en de ondergrond is niet verhard. Daar wordt onvoldoende

rekening mee gehouden. Er ontstaat onherstelbare schade door de vele bezoekers, zware apparatuur en stellages die bij evenementen horen. Bovendien krijgen bewoners, die toch al veel van het bouwlawaai te lijden hebben, ook in de weekenden nog eens met rustverstoring te maken. We hebben er in goed overleg bij de gemeente op aangedrongen om uitsluitend kleinschalige Categorie I evenementen in het parkje toe te staan, en het aantal evenementen te verlagen. Ook moet beter gecontroleerd worden of de organisatoren van de evenementen zich aan de afspraken houden. (AK)

Parkeerperikelen | De Garenmarkt en de Langebrug zijn op de schop gegaan en door de nieuwe DUWO appartementen is er een groot aantal nieuwe bewoners in onze wijk bijgekomen. Bewoners die hun auto willen parkeren hebben steeds meer moeit om een plaats in de buurt te vinden. Ook voor hun bezoek wordt parkeren steeds lastiger, te meer daar de vergunning voor bezoek zich niet uitstrekt tot de Lammenschans, waar soms nog wel een plaatsje is te vinden. Bewoners van de Garenmarkt en Hoefstraat hebben van de gemeente de mogelijkheid gekregen om tegen het vergunninghouderstarief in de Hoogvlietgarage te parkeren, maar die mogelijkheid geldt voor wijkbewoners buiten dat gebied niet. Het bestuur van wijkvereniging PAL zal dat nog aankaarten bij de gemeente. (AK)

Verkamering | De verkamering in de binnenstad gaat maar door. DUWO liet onlangs weten dat er in Leiden dit jaar 1.384 nieuwe huurders zijn verwelkomd: 800 met een contract voor een reguliere woning en 584 van internationale afkomst. Die willen allemaal het liefst in de binnenstad wonen. De commissie Stedelijke Ontwikkeling van de gemeente is, gealarmeerd door het luiden van de noodklok door onder meer het bestuur van wijkvereniging PAL, tot de conclusie gekomen dat er meer maatregelen moeten worden getroffen om de woonverordeningen te handhaven en overlast aan te pakken. Voor de bepaling van quota per wijk bleek in de raad geen meerderheid in de raad te vinden. Mensen die last hebben van luidruchtige kamerhuurders kunnen het beste mailen naar het meldpunt: https://www.leiden.nl/snel-naar/een-melding-doorgeven/ of 14071 bellen. Enkele andere interessante links zijn: https://leiden.pvda.nl/2017/06/02/gelukt-extra-handhaving-om-woonoverlast-verkamering-aan-te-pakken/ en http://www.nporadio1.nl/de-nieuws-bv/onderwerpen/414530-pvda-leiden-wil-stop-op-verkamering-van-wijken . (AK)

WIJKVISIE

Met het oog op de gevraagde burgerparticipatie en de vele ontwikkelingen in onze wijk heeft het bestuur van Wijkvereniging PAL een wijkvisie opgesteld, die verderop in deze krant is te vinden en op de website: www.pieterswijk.nl (AK)

OPROEP PAL: VOOR U, MAAR OOK DOOR U !

Al vele jaren zet de wijkvereniging zich op allerlei terreinen in voor de belangen van de bewoners. Dat is alleen mogelijk met behulp van vrijwilligers. Vaak waren dat er voldoende en het bestuur is daarvoor iedereen die zich heeft ingezet, of nog steeds inzet dankbaar.
Het bestuur wil de structuur en de organisatie van de vereniging versterken en de betrokkenheid en participatie van bewoners vergroten. Er zijn op dit moment ook belangrijke kwesties aan de orde, zoals de inrichting van de Garenmarkt na de bouw van de parkeergarage en de herinrichting van het Van der Werfpark. Het bestuur wil daarom een aantal permanente en tijdelijke werkgroepen of projectgroepen vormen en zoekt daarvoor enthousiaste meedenkers en –doeners.

We vragen vrijwilligers voor:

- Werkgroep communicatie: deze wordt samen met de Redactiecommissie en de webmaster belast met het opzetten, structureren van en inhoud geven aan de communicatie van de PAL met de bewoners. Van het bestuur zit Rita Blankenberg in deze werkgroep.
- Werkgroep activiteiten / bewoners-cohesie: uit een onderzoek eind vorig jaar is naar voren gekomen dat veel bewoners behoefte hebben aan meer samenhang binnen de wijk/straat. Deze werkgroep wordt belast met het organiseren van activiteiten voor alle wijkbewoners. Het bestuur zal vertegenwoordigd zijn door Jan Demper.
- Projectgroep Van der Werfpark: binnen afzienbare tijd wordt dit park op de schop genomen en heringericht. De PAL wil daarin haar bijdrage leveren.

Meedoen? Meld u aan bij info@pieterswijk.nl

Breestraat 133
2311 CM Leiden
T. 071 512 22 13
www.lookoptiek.nl

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE:

Artikelen en gesprekken| Jacques van Alphen, Piet de Baar, Charlotte Boschma, Jaap Brüsewitz, Stance Eenhuis, Huub Frencken, Albert Kingma, Barend Kraal, Hilde van der Meer, Els Olden, Rob Onel, Edwin Orsel, Dennis Perdok, José Plevier, Jan Pieters, Carla van der Poel, Marjolijn Pouw, Carlo van Praag, Simone Robbers, Dennis van Veen

Berichten | Roelof van den Berg, Huub Frencken, Aart Martin de Jong, Adri Klaassen, Frank Mulder, Marjolijn Pouw, Giny Schoemaker

Foto's en illustraties | Charlotte Boschma, Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO) Sarah Hart, Ramses Hertman, Historische Vereniging Oud Leiden, Internet, Saskia Leupen, Jan Pieters, Carla van der Poel, Simone Robbers, Berend Voslamber, Sonja Wagemans

Sponsoren
M.L.C. de Geus
Gemeente Leiden
Drukkerij van der Linden
VVE Kruitschip

Adres en gegevens
Vereniging voor Pieters- en Academiewijk en Levendaal-West (PAL), Postbus 11016, 2301 EA Leiden
info@pieterswijk.nl
Kamer van Koophandel Rijnland: 40445179

WWW.PIETERSWIJK.NL

Kopij voor de volgende krant graag inleveren voor 13 november '17 bij info@pieterswijk.nl of postbus 11016, 2301 EA Leiden, onder vermelding van kopij *Hart van de Stadskrant*.

Wijk
De Pieters- & Academiewijk en Levendaal West vormen het zuidwestelijke deel van de Leidse binnenstad. De grens loopt door het water van de Botermarkt, Vismarkt, Aalmarkt, Boommarkt, Galgewater, Witte Singel, Jan van Houtkade, en over de Korevaarstraat en het Gangetje.

BELANGRIJKE TELEFOONNUMMERS

- Wijkagent Dennis Perdok: **0900 8844**
- Buitengewoon Opsporingsambtenaar (BOA) Martin Oppelaar: **14071 of** m.oppelaar@leiden.nl
- Alle onderstaande diensten van gemeente Leiden zijn te bereiken op een centraal telefoonnummer. Zie ook **www.leiden.nl/14071**
  Evenementenklachtenlijn | Graffitimeldlijn | Buurt-bemiddeling | Horeca klachtenlijn | Milieuklachtenlijn (kantooruren) | Milieuklachtenlijn (buiten kantooruren) | Servicepunten: Bedrijven, Bouwen en wonen, Burgerzaken en belastingen, Inburgering, Parkeren, Woonomgeving, Zorg
  14 071

Vereniging
De Vereniging voor Pieters- & Academie tracht de leefbaarheid van de wijk en het welzijn van de bewoners te vergroten. Het bestuur bestaat uit bewoners die maximaal 6 jaar door de leden worden gekozen. Het bestuur verantwoordt zich jaarlijks in de ledenvergadering van april en bespreekt de gang van zaken. Bewoners kunnen lid worden, anderen kunnen de vereniging steunen als donateur.

Erelid
J.J.M. Gerritsen

Bestuur
- **Adri Klaassen & Aart Martin de Jong** duo voorzitters
- **Pim de Jong**, penningmeester
- **Rita Blankenberg-Houben**, secretaris
- **Jan Demper**, bestuurslid – distributie Hart van de Stadkrant

Hart van de Stadkrant
De Hart van de Stadkrant is een uitgave van de wijkvereniging. De krant verschijnt drie tot vier maal per jaar in een oplage van 2700 en wordt huis aan huis bezorgd. De krant wordt ook verspreid onder bestuur en gemeenteraad, ambtenaren, verenigingen, instellingen, relaties en donateurs. Kopij naar de redactie sturen via **info@pieterswijk.nl** of postbus11061, 2301 EA Leiden.

Redactie | Marjolijn Pouw (hoofd)redactie, Els Olden (eind)redactie tekst, Charlotte Boschma, Carla van der Poel.

Vaste medewerkers | José Plevier (teksten), Sarah Hart (foto's)

Website | Hans Tebra

Opmaak | www.lokaal7a.nl
Druk www.drukkerijvanderlinden.nl, Vliet 4a-6 Leiden

Dit blad wordt met veel liefde door een team van vrijwilligers gemaakt, voor u. Het is één van de activiteiten van de Wijkvereniging **P**ieters- & **A**cademiewijk en **L**evendaal-West.

LID WORDEN OF SPONSOREN?

Dat gaat heel gemakkelijk.

1. Door €6,- per éénpersoonshuishouden of €7,50 voor een huishouden van meer personen over te maken op IBAN bankrekening NL47INGB0003664416 van de wijkvereniging PAL, o.v.v. lidmaatschap [of donateur]. **Hogere bedragen zijn uiteraard van harte welkom!**
2. Bovendien vragen wij nieuwe leden een mail te sturen naar **info@pieterswijk.nl** met uw naam en adres.

Zeer bedankt!